

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління депозитним портфелем банку за матеріалами
АТ «Акцент-Банк»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

КВРФБС 018206.01.10.00

Виконала: студентка II курсу, група ФБСм-22-1 _____ Інна МАРТИНЧИК
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____ Катерина ЛАРІОНОВА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер _____
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБССФР

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні основи управління депозитним портфелем банку	9
1.1 Сутність депозитного портфеля банку та необхідність ефективного управління ним	9
1.2 Депозитна політика банку як складова системи управління депозитним портфелем банку	16
2 Аналітичні аспекти управління депозитним портфелем банківських установ	27
2.1 Аналіз сучасного стану депозитного ринку України за 2020-2022 роки	27
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки	35
3 Напрями удосконалення управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк»	46
Висновки	65
Список використаних джерел	70
Додатки	76

Вступ

Актуальність дослідження. Важливим елементом фінансової системи України є її банківська складова, тому банківські установи повинні вести ефективну та стійку ресурсну політику, спрямовуючи зусилля на нарощення й покращення якості своєї ресурсної бази. Основна частина ресурсів банку формується за рахунок залучення коштів клієнтів на депозитні рахунки, а від їх обсягу та структури залежить можливість здійснення активних операцій. Саме тому сьогодні є актуальними проблеми щодо формування оптимального за структурою депозитного портфеля банку та управління ним, ідентифікація основних зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на нього й своєчасне застосування відповідних заходів щодо покращення його якості. Такі заходи дозволяють забезпечити банківські установи достатніми обсягами депозитних ресурсів, що визначає стратегічні засади розвитку як банківської системи, так і економіки країни загалом. Отже, основною проблемою дослідження виступає недосконалість управлінських дій менеджерів банків щодо формування оптимального депозитного портфеля під впливом різних чинників в умовах воєнного стану.

Слід зазначити, що проблематика наукових досліджень у сфері управління депозитним портфелем є досить актуальною. Питанням пошуку шляхів підвищення ефективності управління депозитним портфелем банківських установ, приділено велике значення в працях, як зарубіжних так і вітчизняних науковців: О. Бартош, Г. Белоглазової, І. Борисенко, З. Васюренка, О. Вовчак, І. І. Вядрової, К. Гузова, О. Дзюблюка, О. Дмитрієва, Ж. Довгань, Е. Долана, О. Золоторьова, Ю. Качур, С. Козьменка, В. Коваленко, О. Колодізева, Т. Колодяжна, Л. Кузнецової, О. Лаврушина, К. Ларіонової, Ю. Макаренко, І. Мельникова, Р. Міллера, А. Мороз, Т. Мулик, Д. Полфремана, М. Поморіної, П. Н., Радова, С. Роуза, М. Савлука, В. Усоєкіна, П. Шальнова та ін.

Узагальнення й аналіз даних наукових праць дозволили визначити, що системні комплексні дослідження, які були присвячені управлінню депозитним

портфелем банківських установ, недостатньо розроблені та існує необхідність подальших досліджень у таких напрямках, як формалізація об'єктного поля управління депозитним портфелем банківських установ; вдосконалення структуризації чинників, які впливають на формування системи управління депозитним портфелем банківських установ, а також на його результативність та ефективність; підвищення рівня адаптованості до зовнішнього середовища депозитного менеджменту банків. Все це обумовлює актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка науково-методичних підходів та практичних рекомендацій, щодо формування ефективної системи управління депозитним портфелем банківської установи, адаптованої до умов функціонування у нестійкому фінансовому середовищі.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в кваліфікаційній роботі наступних завдань:

- дослідити теоретичні основи депозитного портфеля банківської установи та необхідність ефективного управління ним;
- систематизувати чинники, що впливають на формування депозитного портфеля банку;
- дослідити депозитну політику банку як складову системи управління депозитним портфелем банку;
- проаналізувати сучасний стан депозитного ринку України за 2020-2022 роки;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки;
- дослідити особливості управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки;
- удосконалити функціональну модель управління депозитною політикою АТ «Акцент-Банк».

Об'єктом дослідження є процес управління депозитним портфелем банківської установи.

Предметом дослідження є методичні засади та науково-практичні

рекомендації щодо формування системи управління депозитним портфелем банківської установи, в кризових умовах функціонування фінансового ринку.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися такі загальнонаукові методи дослідження, як: теоретичне узагальнення та синтез – при дослідженні економічної сутності поняття «депозитні ресурси» та «депозитний портфель», системний та ситуаційний підходи – при з'ясуванні чинників впливу на формування депозитного портфеля; аналіз та синтез – при дослідженні стану фінансово-господарської діяльності та аналізі депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки; абстрактно-логічний метод – при розробці напрямів удосконалення формування депозитного портфеля банків в умовах воєнного стану.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі акти, що регулюють депозитну діяльність вітчизняних банків, офіційні аналітичні матеріали Національного банку України, Фонду гарантування вкладів, Незалежної асоціації банків України, фінансова звітність банків України та зокрема АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки, наукові дослідження та праці вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків; електронні ресурси мережі Інтернет, з питань особливостей управління депозитного портфеля вітчизняних банків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних положень та розробці науково-методичних підходів і рекомендацій, спрямованих на удосконалення системи управління депозитного портфеля банківських установ. Наукову новизну кваліфікаційної роботи визначають такі положення:

дістало подальшого розвитку:

– систематизація депозитного портфеля банківської установи за різними класифікаційними ознаками та обґрунтування необхідності даної класифікації в рамках ризикового аналізу, управління ліквідністю, відсотковими ставками, маркетингу та продажу депозитних продуктів. Запропонована класифікація депозитного портфеля банку буде допомагати банківській установі краще

розуміти, управляти та оптимізувати свої ресурси, а також зменшувати ризики та підвищувати ефективність управління активами та пасивами (с. 13-15);

удосконалено:

- функціональну модель управління депозитною політикою банку, яка передбачає інтеграцію всіх ключових елементів управління депозитною політикою включаючи аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, стратегічне планування, вибір стратегічних альтернатив, розробку та впровадження політики, моніторинг та оцінку ефективності. Застосування даної моделі дає можливість вибору такого варіанту управління депозитними ресурсами банку, який забезпечить оптимальне співвідношення депозитної бази банку з показниками ефективності його діяльності, допомагає забезпечити координовану діяльність всіх підрозділів та інструментів, що впливають на депозитну діяльність банку та забезпечує ефективне використання депозитних ресурсів та досягнення стратегічних цілей (с. 58-65).

Та охоплює всі заходи управління депозитними ресурсами банківської установи, починаючи від формування мети, завдань і закінчуючи моніторингом за реалізацією обраного варіанта депозитної політики банківської установи та допомагає банку досягнути своїх цілей, забезпечити ліквідність і безпеку депозитів, збільшити прибутковість та залучити нових клієнтів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді» (20 жовтня 2023 р), м. Харків, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.

Публікації. Положення наукової новизни та основні висновки кваліфікаційної роботи опубліковані у 1 науковій праці загальним обсягом 0,2 друк. арк.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 70 сторінки. Вона містить 21 таблицю, 10 рисунків, 5 додатків та список використаних джерел із 47 найменувань.

1 Теоретичні основи управління депозитним портфелем банку

1.1 Сутність депозитного портфеля банку та необхідність ефективного управління ним

Однією з основних функцій банків є мобілізаційна, яка полягає у залученні необхідного обсягу фінансових ресурсів та їх подальше перетворення у капітал. Вирішення даних завдань пов'язане з умінням банківської установи раціонально формувати й ефективно використовувати ресурсну базу, яка виступає ключовою основою для провадження їх діяльності на фінансовому ринку. Ресурсну базу банківських установ формують пасиви, які складаються з власного капіталу та зобов'язань. Однак, необхідно зазначити, що більша частина фінансових ресурсів банківської установи формується саме за рахунок позичених й залучених коштів, а не за рахунок власних. Переважною та невід'ємною складовою ресурсної бази, за рахунок якої банківські установи здійснюють свої активні операції, виступають депозитні ресурси, які в свою чергу формуються за рахунок проведення банками, як фінансовими посередниками на ринку фінансових послуг, депозитних операцій з клієнтами (фізичними і юридичними особами), які полягають у залученні їх тимчасово вільних грошових коштів на договірній основі (на конкретний термін та за визначену плату) та розміщення цих фінансових ресурсів клієнтів від свого імені, на власний розсуд та ризик [2]. Від складу, обсягу, ціни та структури депозитних ресурсів, а також системи управління ними, залежать можливості банківської установи підтримувати свою ліквідність за найменшого рівня витрат для досягнення основної мети своєї діяльності – отримання прибутку.

Тому саме з депозитних ресурсів, які займають найбільшу частку серед банківських ресурсів й формується депозитний портфель банківської установи. На основі аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що депозитні ресурси банків розглядаються науковцями переважно, з точки зору організації банківських операцій, а не як об'єкти фінансового менеджменту.

Зважаючи на зазначене, завданням кваліфікаційної роботи є уточнення сутності понять «депозитні ресурси банку» й «депозитний портфель банку» як результати депозитної діяльності банківської установи та об'єкти її депозитного менеджменту.

Наведені визначення «депозитних ресурсів банку» в таблиці А.1 (Додаток А), свідчать про використання науковцями різних ознак щодо їх характеристики. Тому, враховуючи результати критичного аналізу підходів вітчизняних та закордонних науковців з метою удосконалення даного визначення в кваліфікаційній роботі проведена систематизація та узагальнення його ознак.

Як видно з таблиці А.1 (Додаток А), більшість науковців під депозитними ресурсами розуміють грошові кошти фізичних та юридичних осіб залучені банком на основі депозитного договору з відкриттям певних видів рахунків для заощаджень. Також багато авторів у визначенні «депозитних ресурсів» зазначають, що вони здійснюється на основі принципів платності, строковості та поверненості.

Необхідно зазначити, що поняття «депозитних ресурсів банку» як було показано в таблиці А.1, досліджувало досить багато як вітчизняних так і закордонних науковців, на відміну від нього поняття «депозитний портфель банку» майже не зустрічається в інформаційних джерелах.

Депозитний портфель банківської установи є важливою складовою фінансових ресурсів. Під депозитним портфелем, Бережнева-Єрмоленко О., розуміє «сукупність коштів на депозитних рахунках клієнтів, залучених банком на договірній основі» [7].

В свою чергу Макаренко Ю.П. дає більш широке поняття «депозитного портфеля» – «сукупність залучених банком на договірній основі коштів у депозити формують депозитний портфель банку, який являє собою на певну дату балансовий залишок на поточних та депозитних рахунках (до запитання та строкових) коштів клієнтів (юридичних та фізичних осіб)» [30]. Даний автор уточнює, що депозитний портфель це не просто сукупність коштів, а це «балансовий залишок на поточних та депозитних рахунках» на конкретну дату, тобто у визначенні враховується термін, суб'єкти та деталізується об'єкт

формування депозитного портфеля.

Шелюк А. А. зазначає, «що при передачі грошових коштів населення або суб'єктів господарювання банку на основі депозитного договору або банківського рахунку, незалежно від інструментарію, що використовується у процесі депозитної діяльності, вони втрачають індивідуальні ознаки, і формують депозитний портфель» [45].

За дослідженням «Deposit Portfolio Management and Risk Assessment: A Comprehensive Framework» в журналі «Journal of Modern Accounting and Auditing» автором якого є Weiting Zhou: «депозитний портфель банку - це велика група депозитних рахунків, яку банк має на своєму балансі і вона включає в себе різні види депозитів, які можуть варіюватися за строками, умовами та валютою».

З наведеного вище можна зробити наступні висновки, що депозитний портфель банку слід розглядати не як просту сукупність залучених коштів, що є результатом хаотичного проведення пасивних операцій, а як структурований портфель пасивів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації та управлінню, характер якого документально заздалегідь визначається депозитною політикою – стратегією і тактикою банківської установи щодо залучення коштів клієнтів (юридичних та фізичних осіб).

Завдання з формування депозитного портфеля впливають з визначення стратегічних цілей діяльності банку. Депозитний портфель банку є відображенням сукупності здійснюваних депозитних операцій та утворює основу пасивів банківської установи. При розробці завдань формування депозитного портфеля стратегічні цілі діяльності банку потребують конкретизації та обрання пріоритетів, а саме: максимізація прибутку, забезпечення ліквідності банківської установи, досягнення стабільної конкурентної переваги на ринку, що визначає наявність у банківської установи постійної клієнтської бази, сприяння розвитку економіки і як наслідок, – зміцнення ресурсної бази і подальшого розширення кредитних операцій.

Виходячи з стратегічних цілей діяльності банку, депозитний портфель формується з метою розширення кредитних операцій і операцій з цінними паперами та одержання банком доходу. Водночас у зв'язку з тією ж обставиною ключового місця у загальній величині пасивів депозитні вкладення справляють

вирішальний вплив на фінансову стійкість та ліквідність банківської установи, та може вплинути на здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, тобто на його платоспроможність. Платоспроможність в цьому контексті треба розуміти як здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої платіжні зобов'язання.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, поняття депозитного портфеля можна визначити як сукупність залучених банківською установою коштів, сформовану з метою забезпечення ефективної кредитної діяльності та одержання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банківської установи. Тобто, в цьому визначенні депозитного портфеля відтворені дві ключових пов'язаних між собою аспекти діяльності банківської установи – дохідність та ліквідність. Дані параметри найбільш доцільно аналізувати та управляти ними не так з точки зору окремого депозиту, як з позицій всієї сукупності залучених банком на договірній основі коштів в рамках депозитного портфеля конкретної банківської установи. Депозитний портфель повинен розглядатись банком як єдиний об'єкт управління зі структурою, що класифікована за типами клієнтів, видами депозитів, умовами здійснення депозитних операцій.

Аналіз наукової літератури показав, що питання класифікації депозитного портфеля за різноманітними ознаками практично відсутні. Класифікація депозитного портфеля банківських установ може бути різною в залежності від країни, нормативної бази, типу банку та інших факторів. Систематизацію депозитного портфеля банківської установи за різними класифікаційними ознаками наведено в таблиця А.1, Додаток А.

Запропонована класифікація депозитного портфеля банку є важливою для ряду цілей та завдань, які стосуються управління банківськими ресурсами та ризиками. Розглянемо більш детально основні причини, необхідності класифікації депозитного портфеля:

– в рамках ризикового аналізу – класифікація депозитного портфеля допомагає банку ідентифікувати різні рівні ризику, пов'язані з різними видами депозитів. Наприклад, короткострокові та довгострокові депозити можуть мати різний рівень ліквідності та процентну ставку, що впливає на ризики та

доходність;

– для управління ліквідністю – класифікація депозитів допомагає банку керувати ліквідністю, тобто забезпечити належну кількість готівки або засобів для видачі клієнтам в разі потреби. Різні види депозитів можуть мати різний строк віддачі, і це важливо при плануванні ліквідних ресурсів;

– для управління відсотковими ставками - класифікація депозитів дозволяє банку встановити відповідні відсоткові ставки для різних видів депозитів. Відсоткові ставки можуть впливати на привабливість депозитів для клієнтів, а на рівні депозитного портфеля на прибутковість банку;

– для маркетингу та продаж депозитних продуктів – знання класифікації депозитів допомагає банку спрямувати свої маркетингові зусилля та продажі, спрощує комунікацію з клієнтами та пропонує їм продукти, які відповідають їхнім потребам;

– для стратегічного планування – класифікація депозитного портфеля є важливою частиною стратегічного планування банку. Вона допомагає банку визначити, які види депозитів слід активно приваблювати та які ризики пов'язані з різними сегментами депозитного ринку.

Загалом, запропонована класифікація депозитного портфеля банку буде допомагати банківській установі краще розуміти, управляти та оптимізувати свої ресурси, а також зменшувати ризики та підвищувати ефективність управління активами та пасивами.

Ринок депозитних ресурсів знаходиться у постійному русі, тому банківські установи повинені постійно та своєчасно аналізувати економічні явища, процеси та чинники, які впливають на можливість залучити максимальний обсяг вільних грошових коштів клієнтів банку і за рахунок цього збільшити депозитний портфель банківської установи (таблиця 1.2).

Запропонована класифікація чинників дозволить розробити ефективну депозитну політику, з врахуванням саме розширеного переліку внутрішніх та зовнішніх чинників які впливають на формування та використання депозитного портфеля банківської установи.

Таблиця 1.2 – Основні чинники, що впливають на формування депозитного портфеля банківської установи

Чинники		Характеристика
1		2
Зовнішні чинники	Облікова ставка НБУ	Є орієнтиром щодо вартості залучених і розміщених грошових коштів на відповідний період
	Норматив обов'язкового резервування	Напряму впливає на обсяги залучених ресурсів за видами та видами валют у зв'язку з різною нормою резервування, а також на обсяг вільних кредитних ресурсів
	Конкуренція банків	Змушує банківські установи, порівняно з конкурентами, розробляти нові схеми, методи і підходи в роботі з клієнтами щодо залучення депозитних ресурсів
	Податкове законодавство	Розмір податку на нараховані відсотки за депозитами напряму впливає на обсяг депозитного портфеля банку. Обсяг строкових депозитів може зменшитися
	Економічні нормативи діяльності банку	Обсяг депозитів впливає на розрахунок ліквідності банку (миттєвої, короткострокової та загальної)
	Система гарантування вкладів фізичних осіб	гарантує повернення вкладів кожному вкладнику в разі ліквідації банку, що підвищує довіру до банку з боку населення, а значить впливає позитивно на формування депозитного портфеля
	Стан і тенденції розвитку фінансового ринку	Напряму впливає на обсяг залучених коштів, так і на їх розміщення. А також, визначає кредитний потенціал банку і в той же час розмір банківського прибутку
	Збільшення доходів населення	Призводить до зростання депозитного портфеля фізичних осіб за умов відсутньої альтернативи інвестування коштів
Внутрішні чинники	Рівень інфляції	Зростання інфляції призводить до скороченням заощаджень населення і підприємств, у зв'язку із не вигідністю розміщення коштів на депозитних рахунках, рівень доходності яких в умовах високих темпів інфляції не може компенсувати відповідне зростання цін.
	Розвиток банківських технологій	Поява глобальних комунікацій, використання цифрових технологій при наданні депозитних послуг, розвиток дистанційного обслуговування клієнтів ліквідує територіальну прив'язку клієнта банківської установи
	Рівень відсоткових ставок	Депозити мігрують з банку в банк враховуючи більш вигідні відсоткові ставки
	Універсалізація банку	Орієнтація банку на надання широкого спектра депозитних та інших банківських послуг
	Високий рівень кваліфікації працівників	Від високого рівня підготовки працівників банку, напряму залежить обсяг і структура депозитного портфеля банку
	Імідж банку на ринку депозитних послуг	Імідж надійного банку дає можливість залучити більше клієнтів
Мережа відділень банку	Широка мережа філій та відділень банку дає можливість охопити велику кількість споживачів на депозитному ринку, а значить збільшити обсяг депозитного портфеля	

Джерело: систематизовано на основі [23; 29, 31]

Таким чином, наскільки швидко та своєчасно вітчизняні банки будуть реагувати на вплив вищеперахованих факторів, тим ефективніше буде

управління депозитним портфелем банківських установ, а це в свою чергу позитивно вплине на фінансовий результат діяльності банку.

Від ефективності управління формуванням депозитного портфеля залежать найважливіші показники діяльності банку - ліквідність й рентабельність. Також, саме від розміру та якості депозитного портфеля, на пряму буде залежати кредитний портфель банківської установи. Тому пошук напрямів збільшення обсягу депозитного портфеля, нових його джерел залучень, оптимізації структури та диверсифікації ризиків, утримання депозитів у довгостроковій перспективі набувають стратегічного значення для банківської установи.

Процес формування депозитного портфеля банку є складним, безперервним та вимагає уваги фахівців, високого рівня професійної підготовки.

Важливим завданням, що постає перед менеджерами банківських установ це є налагодження ефективного процесу управління депозитним портфелем банку. Основні теоретико-методичні та практичні засади здійснення даного процесу будуть розглянуті в подальших підрозділах кваліфікаційної роботи.

1.2 Депозитна політика банку як складова системи управління депозитним портфелем банку

Банківські установи виконують важливу функцію щодо мобілізації тимчасово вільних фінансових ресурсів та перетворення їх у реальний капітал за допомогою здійснення кредитних та інвестиційних операцій, і таким чином, забезпечуючи потребу економіки країни в додаткових ресурсах. Для забезпечення стабільної та надійної діяльності банків важливу роль відіграє формування ефективної банківської політики, основним елементом якої є депозитна політика. Депозитна політика являє собою складне економічне явище, її суть розглядається в наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, однак слід зазначити, що серед вчених донині немає єдиної точки зору

щодо визначення даної економічної категорії. Аналіз сучасних інформаційних джерел щодо визначення сутності категорії «депозитна політика банку» наведено в таблиці А.2 (додаток А).

При змістовному розгляді сутності категорії «депозитна політика банку» пропонуємо розглядати її в широкому та вузькому розуміннях. В широкому розумінні депозитна політика – це стратегічно розроблений та документований набір принципів, правил, процедур та стратегій, які банк використовує для управління та оптимізації свого депозитного портфеля з метою досягнення фінансових цілей та забезпечення рівноваги між ліквідністю та прибутковістю.

У вузькому, практичному спрямуванні, розуміння поняття «депозитна політика банку – це система управлінських рішень, формалізованих у сукупності внутрішньобанківських документів, які містять питання організаційного, нормативного та технологічного забезпечення формування оптимального депозитного портфеля банку» [17].

Депозитна політика банку визначає стратегічні аспекти прийому депозитів від клієнтів, умови їх розміщення та віддачі, відсоткові ставки, ризики та контроль за обсягом та структурою депозитного портфеля банку. Вона є важливим інструментом управління депозитною діяльністю банку та враховує різні аспекти, такі як ризики процентної ставки, ліквідність, ризики кредиту та фінансову стійкість.

Основною метою депозитної політики банку є розробка та впровадження стратегій і підходів до управління депозитним портфелем з метою досягнення конкретних фінансових та управлінських цілей.

Для досягнення поставленої мети депозитної політики передбачається виконання наступних завдань [37]:

- формування системи цілей депозитної діяльності банківської установи, визначених у конкретних кількісних показниках;
- визначення рівня толерантності банківської установи до ризиків депозитної діяльності шляхом встановлення обмежень (лімітів), впровадження новітніх методик, процедур, положень та регламентів щодо інструментів

залучення депозитних ресурсів на окремо взяти депозит та на портфельному рівні;

- забезпечення в процесі залучення депозитних ресурсів ефективної взаємодії підрозділів банківської установи на всіх організаційних рівнях;
- визначення основних методів, принципів та інструментів організації та функціонування системи управління депозитною діяльністю банку;
- заходи щодо забезпечення відповідності вимогам законодавства, банківського регулювання та нагляду, міжнародних аудиторських компаній, рейтингових агентств, кращих банківських практик;
- розробка процедур та положень, які допомагають банку виконувати регуляторні та законодавчі вимоги, що стосуються депозитної діяльності банку.

Загалом, метою депозитної політики є досягнення оптимального балансу між ліквідністю, прибутковістю та ризиками, які враховуються в контексті фінансових стратегій та цілей банку.

Узагальнивши зазначене вище, можна визначити, що депозитна політика банківської установи передбачає формалізацію у сукупності внутрішньобанківських цілей депозитної діяльності на плановий період та методів, інструментів та заходів, що забезпечать залучення тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, необхідних для формування оптимального депозитного портфеля банку. Однак, при цьому обов'язково мають бути враховані вимоги чинного законодавства та вплив зовнішніх факторів.

Національний банк України (НБУ) відіграє важливу роль у формуванні та регулюванні депозитної політики банків в Україні. Роль НБУ полягає в регулюванні та нагляді за банками, встановленні нормативних вимог щодо депозитів та внесенні вимог, які банки повинні враховувати при веденні своєї депозитної діяльності. Необхідність регламентації правил щодо залучення депозитів зумовлена тим, що заощадження є специфічним видом грошей, на основі яких формуються кредитні гроші, що збільшуються відповідно величині грошово-кредитного мультиплікатора. За відсутності відповідної регламентації

формування депозитної політики банків з боку регулятора, даний процес може стати неконтрольованим, а це в свою чергу може розбалансувати грошовий обіг та спричинити знецінення національної грошової одиниці [41].

Під впливом депозитної політики НБУ кожен банк як суб'єкт депозитного ринку реалізує свої інтереси. Депозитна політика банківської установи, насамперед, направлена на оптимізацію витрат щодо залучення коштів на депозитному ринку та їх ефективне використання в кредитній та інвестиційній діяльності банку. Такий механізм реалізації інтересів суб'єктів депозитного ринку формує ціну на депозитні кошти, що значною мірою залежить від процентних ставок, що формуються на ринку та структури депозитної бази, управління якою має велике значення для зниження витрат та регулювання прибутковості [43].

Роль депозитної політики банку полягає в розробці та впровадженні стратегій та підходів до управління депозитним портфелем з метою досягнення конкретних фінансових та управлінських цілей. Основні аспекти ролі депозитної політики банківської установи показані в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні аспекти ролі депозитної політики банківської установи

Роль депозитної політики	Характеристика
1	2
1. Залучення та розміщення депозитів	Депозитна політика визначає умови та правила, за якими банк приймає депозити від клієнтів. Це включає в себе встановлення мінімальних та максимальних сум, строків розміщення, умов видачі коштів та відсоткових ставок.
2. Визначення відсоткових ставок	Депозитна політика визначає процентні ставки, які банк пропонує клієнтам за різними видами депозитів. Вона враховує конкурентне середовище, рівень ринкових процентних ставок та стратегію банку.
3. Управління ризиками	Депозитна політика включає в себе стратегії та процедури для управління ризиками, пов'язаними з депозитною діяльністю банку. Це включає в себе контроль ліквідності, валютні ризики, процентні ризики та кредитні ризики.

Кінець таблиці 1.3

1	2
4. Маркетинг та продаж	Депозитна політика визначає стратегії маркетингу та продажу депозитних продуктів. Вона впливає на способи просування

	депозитів серед клієнтів та може включати рекламні кампанії та акції.
5. Розвиток депозитних продуктів	Депозитна політика визначає стратегії щодо розробки та впровадження нових депозитних продуктів, які можуть відповідати потребам різних сегментів клієнтів і за рахунок цього збільшувати обсяг депозитного портфеля
6. Забезпечення дотримання регуляторних вимог	Депозитна політика включає в себе виконання регуляторних вимог, які стосуються депозитної діяльності банку. Вона допомагає забезпечити відповідність банку нормативним та законодавчим актам, які регламентують депозитну діяльність
7. Моніторинг та аналіз результатів	Депозитна політика включає в себе моніторинг та аналіз результатів депозитної діяльності банку з метою визначення ефективності стратегій та внесення корекцій, якщо це необхідно

Джерело: власна розробка автора

Загалом, роль депозитної політики полягає в тому, щоб забезпечити ефективне управління депозитним портфелем банку. В залежності від ролі та стратегічних планів діяльності банківської установи розрізняють три види депозитної політики, які наведено на рисунку А.1, (додаток А).

Як вже зазначалося вище, депозитна політика є однією зі складових частин процесу управління діяльністю банківської установи. Депозитна політика банку в процесі своєї реалізації ґрунтується на певних принципах, які діляться на специфічні та загальні (таблиця А.3, додаток А).

Таблиця А.3 включає загальні принципи, які характерні як для банків, так і для фінансово-кредитних установ, що операційно діють на даному сегменті ринку. Однак, важливо враховувати, що існують також специфічні принципи, які відносяться виключно до внутрішньобанківських аспектів. Вони базуються на умінні банку ефективно залучати вільні грошові ресурси, розміщувати їх таким чином, щоб максимізувати прибуток та мінімізувати витрати, пов'язані з процесом залучення депозитів тощо. Дотримання цих принципів має велике значення як для самого банку, так і для його клієнтів. При виборі банку для розміщення коштів, клієнти активно аналізують діяльність банку, вивчають інформацію про стратегію управління ресурсами, напрями вкладення коштів, принципи роботи персоналу та його кваліфікацію. Тому банки мають дотримуватися не лише загальних, але і внутрішніх принципів, які впливають на їхню діяльність і довіру клієнтів.

Не менш важливими аспектами є також забезпечення оптимального рівня витрат для банку та забезпечення безпеки при проведенні депозитних операцій, з урахуванням особливостей грошово-кредитного ринку, на якому дана фінансово-кредитна установа здійснює свою діяльність. Зважаючи на контроль над реалізацією депозитної політики, цей принцип стає невід'ємною та важливою частиною в організації процесу депозитного процесу, використовуючи його для захисту інтересів клієнтів шляхом нерозголошення персоналом банківської таємниці.

Отже, дотримання наведених принципів дає банківській установі змогу сформуванню як тактичні, так і стратегічні напрями в організації формування депозитного портфеля.

Управління депозитним портфелем банку вважається одним із найважливіших та відповідальних завдань в банківському менеджменті, оскільки успішні результати на цьому етапі мають вирішальне значення для забезпечення банку ресурсами. Це, в свою чергу, впливає на фінансову стійкість і ліквідність банку.

Умови кризового стану в сучасній вітчизняній економіці, високий рівень політичних та соціальних ризиків, вимагають від управління депозитним портфелем банківської установи розглядати стратегічне планування як один із ключових його етапів.

У зв'язку з цим можливість банківської установи адекватно реагувати та зберігати фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та конкурентоспроможність дозволяє ефективно реалізувати стратегічне планування депозитної діяльності. Основним стратегічним планом в цьому контексті є депозитна політика банку, яка визначає механізм управління залученням тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб. Це лише підкреслює важливість розробки ефективної депозитної політики, оскільки банк, який не передбачив можливі дії та не прийняв відповідні заходи в контексті депозитної діяльності, може опинитися у кризовій ситуації і зазнати непередбачених збитків.

Депозитна політика банку визначає основні засоби, методи і інструменти

управління залученням тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб, а також управління ризиками, що виникають у процесі діяльності банку. Вона виходить із необхідності забезпечення поєднання інтересів як банку так і його акціонерів та клієнтів.

Якість депозитної політики банку суттєво впливає на результати управління депозитним портфелем, і це, у свою чергу, має вплив на стан надходжень, ліквідність та рівень ризиків, які банк приймає в процесі своєї діяльності.

На основі цих загальних та специфічних принципів повинна бути розроблена адаптивна депозитна політика, яка забезпечить адекватну реакцію на зміни у зовнішньому середовищі та внутрішні умови діяльності у сфері залучення депозитів та досягнення на цій основі визначених цільових параметрів. Розроблений нами підхід до розробки адаптивної депозитної політики банківської установи наведений на рисунку 1.1.

Перший модуль в моделі є діагностичним. Він, насамперед, передбачає аналіз зовнішнього середовища макро- та мезорівня та внутрішніх умов депозитної діяльності банку з метою виявлення їх реального та потенційного впливу на досягнення цілей депозитної політики банку. При аналізі використовується різноманітний інструментарій: експертні методи, сценарії, бенчмаркінг, конкурентні порівняння, імітаційне й економіко-математичне моделювання і функціонально-вартісний аналіз.

Наступний етап даного модуля передбачає оцінку та аналіз стану депозитної діяльності банку на основі real-time моніторингу з урахуванням факторів зовнішнього середовища, що впливають на депозитну діяльність, сприяють або перешкоджають реалізації депозитної політики банку.

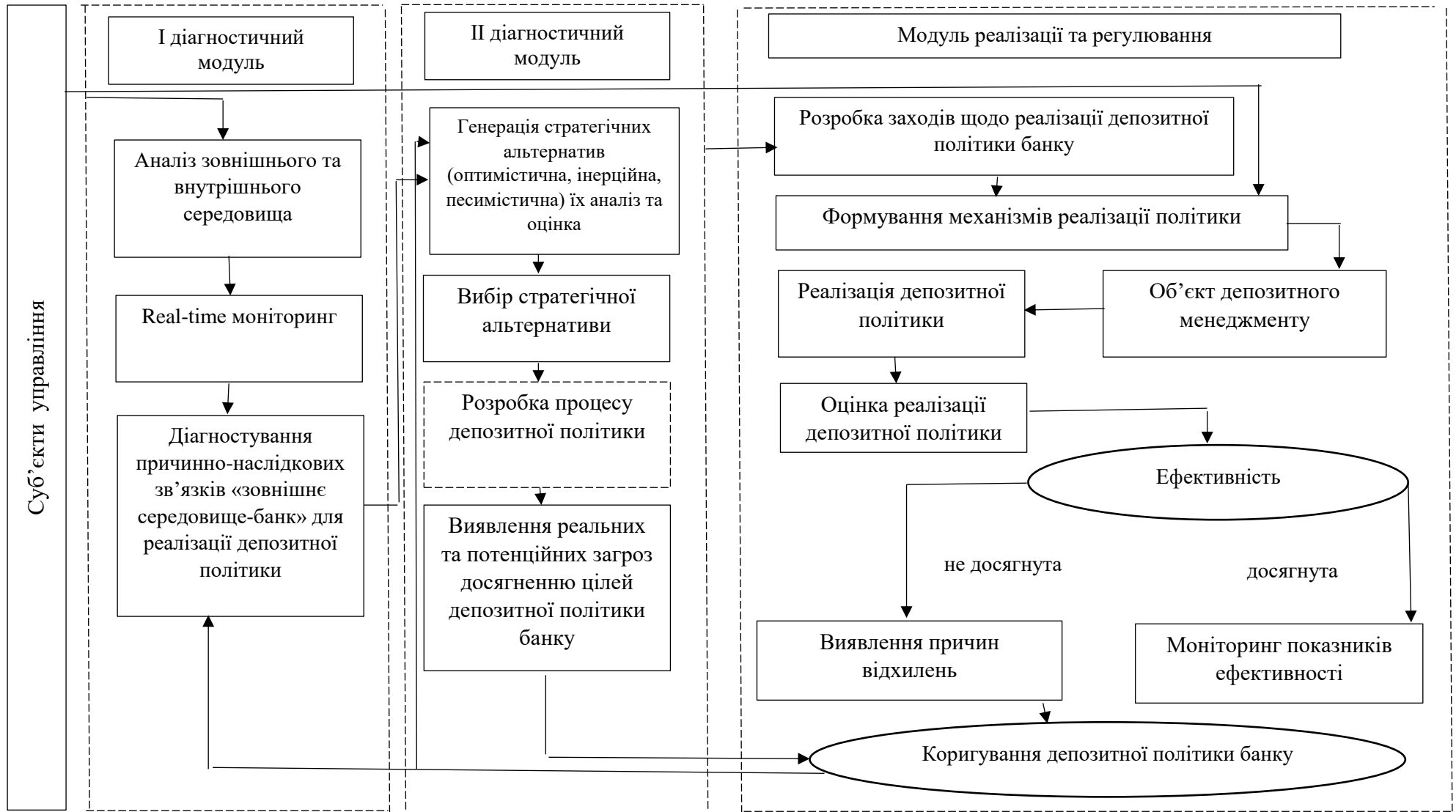

Рисунок 1.1 – Модель формування адаптивної депозитної політики банку

Джерело: розроблено автором

Наступний етап в цьому модулі включає в себе оцінку й аналіз стану депозитної діяльності банку, який здійснюється на основі real-time моніторингу з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища, які впливають на депозитну діяльність та можуть сприяти або перешкоджати виконанню депозитної політики банку.

Real-time моніторинг представляє собою систему постійних, неперервних, довгострокових спостережень, оцінок і прогнозів для виявлення реальних та потенційних загроз досягненню цілей депозитної політики та розробки рекомендацій для їх попередження або усунення негативного впливу [40].

При визначенні об'єктного поля для проведення real-time моніторингу важливо перш за все виокремити всі фактори, які вже зараз впливають на депозитну діяльність банку, або можуть потенційно вплинути на неї в майбутньому. Зручно використовувати систему факторів впливу на депозитну політику, розроблену у пункті 1.1 даної кваліфікаційної роботи для цієї цілі.

Наступний модуль у цій моделі передбачає прямий процес розробки депозитної політики для окремого банку. Як вже зазначалося, депозитна політика на мікроекономічному рівні має бути взаємодіючою та сумісною з загальною банківською політикою. Ураховуючи це, основною метою депозитної політики для окремого банку є формування планового обсягу депозитних ресурсів, одночасно зменшуючи витрати під час їх залучення та досягаючи прибутку завдяки їх ефективному розміщенню за мінімального рівня ризиків [27].

Тому банківська установа повинна створити умови для досягнення поставленої мети депозитної політики та динамічно розвиватись, формуючи необхідний обсяг депозитного портфеля та гарантуючи стабільність банку.

Ключовим компонентом модуля розробки депозитної політики є визначення стратегічних альтернатив для депозитної політики, а саме - оптимістична, інерційна та песимістична. Вибір конкретної стратегічної альтернативи для депозитної політики залежить від результатів аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища банку (рисунк 1.2).

Рисунок 1.2 – Вибір оптимальної стратегічної альтернативи депозитної політики на основі аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища банку

Джерело: розроблено автором

Вибір оптимальної стратегічної альтернативи депозитної діяльності вимагає урахування багатьох факторів і критеріїв, таких як відповідність діючій банківській та кредитній політиці, врахування змін у зовнішньому середовищі, аналіз наявних ресурсів та їх потенціалу для зростання, оцінка рівня ризику та його вплив на банк, оцінка наявних внутрішньобанківських компетенцій для виконання задач даної стратегії, а також узгодженість цієї стратегії з іншими напрямками банківської діяльності та інструментами, що вже сформовані.

Відповідно до обраної стратегічної альтернативи необхідно розробити процес формування депозитної політики банку. Формування депозитної політики банківської установи здійснюється послідовно, тобто кожен наступний етап є логічним продовженням попереднього (рисунок А.2, додаток А).

Завершальним елементом даного модуля є оцінка скоригованої моделі депозитної політики та внесення необхідних зауважень, пропозицій і коректив. Тільки після цього модель підтверджується і впроваджується в діяльність банку.

Третій модуль включає в себе реалізацію депозитної політики, використовуючи розроблені заходи і інструменти для залучення тимчасово вільних коштів від населення та юридичних осіб.

Банк також здійснює контроль за усім процесом формування депозитного портфеля з метою запобігання або зменшення ризиків. Він оцінює ефективність впровадження адаптивної моделі депозитної політики і може приймати рішення щодо змін у діяльності в разі її неефективності. Таким чином, у даній роботі розроблено науково-методичний підхід до створення адаптивної моделі депозитної політики банку, який передбачає послідовну реалізацію наступних етапів:

- аналіз стану об'єктів управління депозитною діяльністю на основі real-time моніторингу з урахуванням факторів зовнішнього середовища;
- діагностування причинно-наслідкових зв'язків із зовнішнім середовищем та їх впливу на можливість досягнення основної мети депозитної діяльності;
- визначення стратегічних цілей депозитної діяльності банку в плановому періоді;
- формування комплексу стратегічних альтернатив депозитної політики (оптимістична, інерційна, песимістична) залежно від результатів діагностування зовнішнього та внутрішнього середовища банку;
- моніторинг реалізації депозитної політики та оцінка її ефективності.

Запровадження адаптивної моделі формування депозитної політики банківської установи належним чином реагувати на вплив зовнішнього середовища та успішно здійснювати депозитну діяльність без загрози втрати конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

2 Аналітичні аспекти управління депозитним портфелем банківських установ

2.1 Аналіз сучасного стану депозитного ринку України за 2020-2022 роки

Ефективність діяльності банківських установ та масштаби їх операцій залежать від обсягів ресурсів, що є у їхньому розпорядженні. Без наявності достатньої за обсягами ресурсної бази банківські установи не мають можливості в належних обсягах здійснювати кредитування своїх клієнтів. Ліва частина ресурсів банківської установи формується через залучення коштів, серед яких можна виділити: кошти клієнтів, більшу частину яких становлять депозити. Депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банківської установи та слугують мірою довіри й визнання діяльності банку його вкладниками. Депозитна діяльність фінансових установ спрямована передусім на забезпечення стабільності ресурсної бази та захист інтересів кредиторів та вкладників.

Оскільки банківські установи є комерційними фінансовими установами, то від обсягу, структури та ціни депозитних ресурсів залежить їх прибутковість та рівень ліквідності, тому особливої актуальності в сучасних умовах розвитку банківської системи, набуває формування достатнього обсягу залучених ресурсів.

Проаналізувавши структуру залучених ресурсів вітчизняної банківської системи за 2020-2022 роках, можна зробити висновок, що не дивлячись на негативні наслідки коронакризи та російської агресії проти України, найбільшу частку залучених ресурсів банків України займають депозитні кошти клієнтів, питома вага яких поступово з кожним роком збільшується. Так у 2020 році сума залучених коштів клієнтів дорівнювала – 74,78%, у 2021 році – 72,32%, у 2022 році – 77,46% [19].

Проаналізуємо динаміку та склад депозитного портфеля в розрізі

юридичних та фізичних осіб банків України за 2020-2022 роки (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка та склад депозитного портфеля в розрізі юридичних та фізичних осіб вітчизняних банків за 2020-2022 роки

Показники	Сума, млн. грн			Відхилення (+,-), млн. грн		Темп зростання, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
Кошти суб'єктів господарювання	681195	799845	889526	+77239	+131092	111,34	117,28
Кошти фізичних осіб	681892	726898	933553	+45130	+206531	106,62	128,41
Усього кошти клієнтів	1363087	1526743	1823079	+122369	+337623	108,98	122,73

Джерело: систематизовано на основі [16; 36]

Провівши аналіз даних таблиці 2.1, можна зробити висновок, що у 2021 році порівняно з попереднім роком обсяг депозитів вітчизняних банків збільшився на 122369 тис. грн (8,98%), у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 337623 тис. грн (22,2%). Протягом всього аналізованого періоду депозитний портфель вітчизняних банків в розрізі клієнтів також постійно зростає, як по юридичним особам так і по фізичним. Так у 2021 році порівняно з попереднім роком, по фізичним особам він збільшився на 45130 млн. грн (6,62%), а по юридичним особам – на 77239 млн. грн (11,34%). У 2022 році порівняно з 2021 роком, також спостерігається зростання залучених коштів фізичних осіб на 206531 млн грн (28,41%) і залучені кошти юридичних осіб аналогічно зростають – на 131092 млн грн (17,28%). Це говорить про те, що не дивлячись на воєнний стан в Україні економіка країни розвивається.

У 2022 році зростання обсягів коштів населення в банках, пояснюється тим, що вони переважно акумулювалися на поточних рахунках через концентрацію тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та

переміщеним особам у системних держбанках.

Проаналізуємо депозитний портфель вітчизняних банківських установ в розрізі валют за період 2020-2022 роки (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Динаміка депозитного портфеля банків України за 2020-2022 роки в розрізі валют

Показники	Сума, млн грн			Відхилення (+,-), млн грн		Темп зростання, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
Кошти суб'єктів господарювання							
у націонал. валюті	448611,5	566686,9	625932,0	+118075,4	+59245,1	126,32	110,45
в іноземній валюті	232583,6	233158,1	263594,0	+574,5	+30435,9	100,25	113,05
Кошти фізичних осіб							
у націонал. валюті	396834,3	456960,5	593074, 4	+60126,2	+136113,9	115,1	129,8
в іноземній валюті	285057,8	269937,5	340478,6	-15120,3	+70541,1	94,6	126,1
Усього кошти клієнтів							
у націонал. валюті	846450,8	1024255,4	1221211,4	+177804,6	+196956	121,0	119,2
в іноземній валюті	517641,4	502487,6	601867,6	-15153,8	+99380	97,1	119,8

Джерело: систематизовано на основі [16]

Зменшення депозитів в іноземній валюті по фізичним особам, спостерігається тільки у 2021 році порівняно з 2020 роком на 5,4% і це пояснюється низькими ставками на депозити в іноземній валюті і негативними наслідками війни. Відновити зростання валютних вкладів фізичних осіб у 2 півріччі 2022 року вітчизняним банкам вдалось через пропозицію 3-місячних так званих «конвертаційних депозитів», що використовуються для покупки валюти за «пільговим» безготівковим курсом, що був на 3-6 грн нижчим ніж поточний курс в обмінниках.

Що стосується депозитів юридичних осіб, то депозити в національній валюті протягом 2020-2022 років перевищують майже в два рази депозити в іноземній валюті.

В сучасних умовах для банків з іноземним капіталом притаманний дисбаланс між обсягами депозитів та кредитів в іноземній валюті, тому подекуди

вони установлюють по депозитах в іноземній валюті майже нульові ставки і тим самим знеохочують новими залученими коштами. Але не дивлячись на це, обсяги депозитів в іноземній валюті в них залишаються сталими або зростають, оскільки в умовах низьких ставок єдиним бажанням клієнтів – є надійність збереження банківськими установами їх заощаджень. Інша ситуація виникає в банках з українським капіталом, не дивлячись на те, що вони пропонують вищі відсоткові ставки за депозитами в іноземній валюті, проте обсяги таких кредитів у багатьох із них знижуються.

Також, на ефективну вартість депозитів в іноземній валюті значно впливає те, що регулятор підняв норму обов'язкового резервування, так для депозитів в іноземній валюті вона становить 10%, а для депозитів в національній валюті – 0%. Необхідно ще враховувати, що залучивши депозити в іноземній валюті, вітчизняні банківські установи повинні утримувати на кореспондентському рахунку в НБУ 10% залученої суми у гривневому еквіваленті. Таке рішення центрального банку обмежило можливості банківських установ користуватися цим ресурсом та заробляти на ньому, оскільки витрати за депозитами в іноземній валюті іноді перевищують доходи від їх інвестування. За логікою Національного банку, це повинно було стимулювати банки збільшувати частку строкових депозитів населення.

У відповідь на таке рішення НБУ вітчизняні банки запровадили ультракороткі депозити на 7-14 днів. Для вкладників такий короткий термін означає майже такий самий доступ до їх заощаджень, як і у випадку з рахунками до запитання (але з більшим доходом), тому такі депозити швидко знайшли свого споживача.

У квітня 2022 року НБУ запровадив новий інструмент монетарної політики – тримісячні депозитні сертифікати під 25% річних. Депозитні сертифікати (депсерфи) – це інструмент, який у мирні часи для банківських установ працював як сховище для тимчасово вільних коштів, тобто коштів, які залишалися після видачі всіх кредитів та здійснення інших інвестицій. Дохідність депозитного сертифікату залежить напряму від облікової ставки регулятора та, як правило,

була на 1-2% нижчою.

Однак, після оголошення воєнного стану кредитування в країні майже припинилося, а інвестиції в ОВДП приносили набагато меншу дохідність, ніж рівень інфляції, який підскочив до 20%. Тому саме депозитні сертифікати перетворилися на головний актив, який забезпечує велику частку доходів банківської системи. 15 вересня 2023 року Правління НБУ ухвалило рішення знизити облікову ставку з 22% до 20%, а значить і ставки за тримісячними депозитними сертифікатами. Тому, банкам стало менш вигідно тримати в них залучені кошти, що стимулює їх підвищувати ставки за строковими депозитами [29].

Також необхідно зазначити, що у 2020-2022 роках у вітчизняній банківській системі переважали депозити на вимогу, частка яких з кожним роком зростала, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 23,94%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на – 31,28%. Строкові депозити з кожним роком зменшуються порівняно з депозитами до запитання. Це насамперед пов'язано з нестабільною ситуацією на фінансовому ринку, зі зростанням темпів інфляції і у зв'язку з війною невпевненістю клієнтів банків щодо вкладання своїх коштів на тривалий період (таблиця 2.3).

З 1 квітня 2021 року став обов'язковим до виконання норматив NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування). Це дозволить збалансувати активи та пасиви банків за строками погашення та почати більш активно залучати строкові депозити на тривалі терміни, і сприятиме зниженню одного з системних ризиків для фінансової стабільності, пов'язаного з короткостроковістю фондування банків. Зрозуміло, що потреба банківських установ в строкових депозитах на тривалий термін буде ґрунтуватися на аналізі поточного портфеля активів.

Необхідно також вказати, що паралельно зі зниженням відсоткових ставок та негативним впливом коронакризи знизився також і обсяг кредитування, що потягнуло за собою надмірну ліквідність в багатьох банків і як наслідок, банківські установи не мають зараз потреби в активному залученні коштів

фізичних осіб. Тому, «деякі банки у 2020 році пропонували за довгостроковими вкладками навіть меншу ставку, ніж за короткостроковими. Однак, вже на початку 2023 року середні ставки за тримісячними депозитами населення у 20 найбільших банках зросли з 12,3% до 13,3%, за шестимісячними – з 13,2% до 14,2%, за річними – з 14% до 14,55%. Невеликі банки, які борються за кожного клієнта, взагалі за строкові депозити пропонують 20-22%» [30].

Таблиця 2.3 - Динаміка депозитного портфелю банків України за 2020-2022 роки в розрізі строковості депозитів

Показники	Сума, млн грн			Відхилення (+,-), млн грн		Темп зростання, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	3	4	5	6	7	8	9
Кошти суб'єктів господарювання	681195	799845	889526	+77239	+131092	111,34	117,28
на вимогу	515413	644320	781279	+128907	+136959	125,01	121,26
строкові	165782	155524	108247	-10258	+47277	93,81	69,60
Кошти фізичних осіб	681892	726898	933553	+45702	+206343	106,71	128,39
на вимогу	337539	412872	606584	+75332	+193713	122,32	146,92
строкові	344353	314026	326969	-30327	+12943	91,19	104,12
Усього кошти клієнтів	1363087	1526743	1823079	+122369	+337623	108,98	122,73
на вимогу	852952	1057191	1387863	+204239	+330672	123,94	131,28
строкові	510135	469552	435216	-40583	+34336	92,04	96,69

Джерело: систематизовано на основі [16]

Також необхідно зазначити, що більші відсоткові ставки пропонуються саме для депозитів в національній валюті порівняно із депозитами у доларах США або євро, що пояснюється більшими інфляційними та девальваційними очікуваннями щодо гривні.

Підвищення дохідності гривневих депозитів у 2023 році сприяло зростанню строкових вкладень, зменшило попит на готівку та на депозити в іноземній валюті. Однак через повільніший приріст номінальних доходів сукупні обсяги заощаджень вже майже не зростають. Надалі їх стримуватиме поживлення споживчого попиту.

На сьогоднішній день, на сучасному вітчизняному банківському ринку будь-яка фізична чи юридична особа має можливість самостійно обирати банківську установу, якій може довірити свої грошові кошти і цим самим сприяти підвищенню рейтингу даної установи на депозитному ринку.

Національний банк України сформував рейтинги найбільших банків України за депозитами фізичних осіб та юридичних осіб станом на 01.10.2019 року і має наступний вигляд (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Топ-десяти банківських установ України з максимальним обсягом депозитів фізичних осіб і найбільшою кількістю вкладників станом на 01.12.2022 року

Назва банку	Сума депозитів, млрд грн	В т. ч. в іноз. валюті, млрд грн	Назва банку	Кількість вкладників	В т. ч. кількість вкладників в іноз. валюті
1. Приватбанк	357	98,4	1.Приватбанк	23 795 440	4 203 580
2.Ощадбанк	154,3	42,8	2. Ощадбанк	12 552 436	542 479
3. Райффайзен Банк	59,7	24,6	3. Універсал Банк	6 591 207	1 498 962
4. Універсал Банк	54,4	26,1	4. Сенс Банк	3 049 298	289 554
5. Укрсиббанк	47,2	26,9	5. Райффайзен Банк	2 908 731	140 996
6. Сенс Банк	42,6	22,4	6. А-Банк	2 705 399	309 477
7. ПУМБ	38,9	14,3	7. ПУМБ	2 501 304	267 273
8. Укргазбанк	32,2	15,9	8. Укргазбанк	2 230 345	181 368
9. Украексім-банк	32,2	22,0	9. Укрсиббанк	1 912 281	251 601
10. ОТП Банк	28,3	17,2	10.ОТП Банк	1 470 217	115 678

Джерело: складено автором за даними [47]

До першої десятки вітчизняних банків, що накопичили станом на 1.12.2022 року найбільший обсяг депозитів фізичних осіб, увійшли чотири державні банки: АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укргазбанк», АТ «Укрексімбанк», також чотири банки з іноземним капіталом: АТ «Райффайзен Банк», АТ «Укрсиббанк», АТ «Сенс Банк», АТ «ОТП Банк», а також найбільший банк із приватним капіталом – АТ «ПУМБ». АТ «Універсал Банк» опинився на четвертому місці за сумою депозитів фізичних осіб виключно завдяки успіхам

найпопулярнішого мобільного банку monobank.

Загалом перша десятка вітчизняних банків акумулювала 846,76 млрд грн або 87,3% від загальної суми депозитів фізичних осіб 67 банків України [47].

Також позитивним явищем на депозитному ринку можна відзначити те, що під час запровадження карантинних заходів та під час війни збільшився попит на онлайн-операції, що в свою чергу посилило роль інтернет-технологій. НБУ ще в жовтні 2020 року дозволив вітчизняним банкам відкривати рахунки клієнтам онлайн з використанням електронного паспорта, тому вимоги сучасності привели до того, що на перше місце вийшли швидкість, доступність та зручність управління грошима. Тому в сучасних умовах розвитку банківської системи найбільші темпи приросту ресурсної бази демонструють ті банківські установи, що приділили увагу саме інноваційним технологіям та новітнім масовим картковим продуктам.

В той же час, банківський депозит користується серед фізичних осіб попитом, оскільки він є менш ризикованим інструментом порівняно з іншими інструментами інвестування. Це пояснюється, насамперед, з існуванням Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), учасниками якого є всі українські банки. АТ «Ощадбанк» у 2022 році теж приєднався до Фонду гарантування вкладів. Верховною Радою України 1 квітня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» № 2180-IX, в якому передбачено «повне відшкодування вкладів фізичних осіб Фондом гарантування вкладів на період дії воєнного стану та трьох місяців після його припинення чи скасування» [1].

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що основними трендами на депозитному ринку у 2020-2023 роках є зростання частки депозитів на вимогу та збільшення частки депозитів в національній валюті, оскільки по даних видах депозитів традиційно вищі процентні ставки. Це можна пояснити відновленням довіри до банківської системи і поступовим зростанням прибутковості депозитних продуктів, як в національній так і в іноземній валюті. Однак,

негативний вплив зовнішніх факторів зумовив звуження за останні два роки широкого спектру депозитних програм, зростання частки депозитів на вимогу, що може негативно вплинути на формування ресурсної бази банківських установ у майбутньому. Дана ситуація потребує подальшої розробки та вдосконалення депозитної політики вітчизняних банків для формування оптимального обсягу депозитного портфеля для можливості здійснення кредитно-інвестиційної діяльності, а значить розвитку економіки України.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

АТ «Акцент-Банк» є спеціалізованим банком («ощадний банк») з стратегічним напрямом діяльності на роздрібний сегмент, активно пропонуючи послуги для малого і середнього бізнесу та корпоративного сектору.

Основними видами діяльності є залучення депозитів, надання кредитів та гарантій, відкриття та ведення рахунків клієнтів, проведення операцій з іноземною валютою та цінними паперами, здійснення розрахунково-касове обслуговування.

Діяльність АТ «Акцент-Банк» регламентується НБУ і має банківську ліцензію №16 від 26.10.2011 року на здійснення банківських операцій. Також даний банк входить до державної системи гарантування вкладів в Україні.

5 вересня 2020 року АТ «Акцент-Банк» набрав статус системно важливого банку. Також у 2020 році даний банк отримав статус принципального члена міжнародних платіжних систем Mastercard та Viza, а також підключився до BankID НБУ. АТ «Акцент-Банк» впровадив процедуру віддаленої ідентифікації та верифікації банківських клієнтів з цифровим паспортом у мобільному додатку «Дія».

Протягом 2022 року з початку воєнних дій АТ «Акцент-Банк» продовжує свою операційну діяльність та надання послуг клієнтам, як у відділеннях банку так і онлайн. На деокупованих територіях сервісна мережа та робота банківської

установи відновлена, у найкоротші терміни. На 31 грудня 2022 року нараховувалося більше 200 відокремлених відділень у всіх регіонах України, крім тимчасово окупованих.

Внаслідок воєнних дій та окупації певної частини території України, деякі відділення АТ «Акцент-Банк» були знищені. Керівництвом банку був проведений аналіз потенційних втрат та пошкоджень і за результатами даного аналізу у 2022 році банківська установа сформувала резерв під залишки готівкових коштів у відділеннях банку у сумі 9094 тис. грн, а також визнав знецінення основних засобів та іншого майна у сумі 4161 тис. грн [44].

Аналіз залишків готівкових коштів в АТ «Акцент-Банк» та коштів на кореспондентських рахунках, інвестицій в ОВДП та депозитних сертифікатах НБУ свідчить, про достатній запас ліквідності даної банківської установи. Залишки на кореспондентських рахунках банку та у депозитних сертифікатах НБУ на 31.12.22 року складають 541597 тис. грн, що забезпечує безперервність потреби у ліквідності банківської установи.

Ліквідність АТ «Акцент-Банк» на 01.01.2023 року є достатньою. Також необхідно зазначити, що банк дотримується всіх встановлених нормативних вимог НБУ. Станом на 01.01.2023 року значення коефіцієнта чистого стабільного фінансування – 179%, коефіцієнта покриття ліквідності за всіма валютами дорівнює – 1207%, за іноземними валютами – 457%.

Не дивлячись на складну ситуацію на вітчизняному фінансовому ринку АТ «Акцент-Банк», завдяки обраній стратегії розвитку, є провідною банківською установою серед основних конкурентів та продовжує якісно надавати банківські послуги з врахуванням цифрових технологій.

Аналізуючи діяльність АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках, насамперед потрібно зупинитись на показниках активів банку, капіталу, зобов'язаннях та фінансових результатах. Для оцінки фінансово-господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» було проведено горизонтальний та вертикальний аналіз активів балансу за 2020-2022 роки (таблиці 2.5 та 2.6).

Таблиця 2.5 – Динаміка активів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Показники	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп зростання (спаду), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти	344573	856856	1841859	+512283	+985003	248,67	214,96
Кошти в інших банках	407540	824414	2477609	+416874	+1653195	202,29	300,53
Кредити та заборгованість клієнтів	7190533	9501507	6220966	+2310974	-3280541	132,14	65,47
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	55433	54014	135557	-1419	+81543	97,44	250,97
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	585166	2321747	6244053	+1736581	+3922306	396,77	268,94
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	-	-	205487	-	+205487	-	-
Інвестиційна нерухомість	9 765	10 540	11 946	+775	+1406	107,94	113,34
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-	-	242763	-	+242763	-	-
Відстрочений податковий актив	-	-	50	-	50	-	-
Основні засоби та нематеріальні активи	413732	431810	413256	+18078	-18554	104,37	95,70
Інші фінансові активи	156476	320043	403016	+163567	+82973	204,53	125,93
Інші активи	62671	56981	38417	-5690	-18564	90,92	67,42
Усього активів	9225889	14377912	17786728	+5152023	+3408816	155,84	123,71

Джерело: систематизовано на основі [16; 44]

Карантин та негативні наслідки війни, призводять до зниження ділової активності та платоспроможності суб'єктів господарювання, підривають економічні зв'язки між суб'єктами господарювання, також, зменшують доходи населення та попит на продукцію, збільшують безробіття тощо. Необхідно

зазначити, що всі ці негативні наслідки також негативно позначилися на результатах діяльності АТ «Акцент-Банк». Зниження платоспроможності суб'єктів господарювання та доходів населення негативно вплинуло на якість кредитного портфеля, тому банківській установі необхідно вживати різні заходи щодо реструктуризації заборгованості своїх позичальників.

З даних таблиці 2.4 можна зробити висновок, що активи АТ «Акцент-Банк» у 2021 році порівняно з 2020 роком зросли на 5152023 тис. грн або на 55,84%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком зросли на 3408816 тис. грн або на 23,71%.

У 2021 році зростання загальної суми активів банку спостерігалось переважно за рахунок наступних статей: «Кредити та заборгованість клієнтів» на 2310974 тис. грн або на 32,14%, «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю» на 1736581 тис. грн або на 296,77%, «Грошові кошти та їх еквіваленти» - на 512283 тис. грн або на 148,67%. У 2021 році порівняно з 2021 роком зростання загальної суми активів банківської установи спостерігалось переважно за рахунок статей: «Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід» на 3922306 тис. грн або на 168.94% та «Кошти в інших банках» - на 1653195 тис. грн або на 200,53%.

Також необхідно зазначити, що банком оновлено кредитну політику враховуючи негативні фактори, воєнними діями росії на території України. Для підтримки клієнтів АТ «Акцент-Банк» прийняв рішення щодо запровадження кредитних канікул для своїх позичальників. Менеджери банку оцінили станом на 01.01.2023 року прогноз щодо погашення кредитного портфеля банку орієнтовно на 92% планових платежів у 2023 році. У 2022 році витрати даної банківської установи на формування резервів за активними операціями, в тому числі з врахуванням негативних наслідків війни, склали 2586988 тис. грн, у 2021 році – 656369 тис. грн.

З даних таблиці 2.5 видно, що у 2022 році кредитний портфель даного банку порівняно з 2021 роком зменшився на 3280541 тис. грн або на 34,53%. Така ситуація з кредитуванням спостерігається майже у всіх вітчизняних банках, оскільки під час війни спостерігається зменшення доходів населення та попиту

на продукцію, збільшується безробіття, також знижується ділова активність та платоспроможність підприємств.

Проаналізуємо структуру активів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Структура активів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Статті активу	Питома вага, %			Зміна питомої ваги	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	3,73	5,96	10,36	+2,23	+4,40
Кошти в інших банках	4,42	5,73	13,93	+1,32	+8,20
Кредити, що надані юридичним та фізичним особам	77,94	66,08	34,98	-11,86	-31,1
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	0,60	0,38	0,76	-0,22	+0,38
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	6,34	16,15	35,11	+9,81	+18,96
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	-	-	1,16	-	+1,16
Інвестиційна нерухомість	0,11	0,07	0,07	-0,04	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-	-	1,36	-	+1,36
Відстрочений податковий актив	-	-	-	-	-
Основні засоби та нематеріальні активи	4,48	3,00	2,32	-1,48	-0,68
Інші фінансові активи	1,70	2,23	2,27	+0,53	+0,04
Інші активи	0,68	0,4	0,22	-0,28	-0,18
Усього активів	100	100	100	-	-

Джерело: систематизовано на основі [16; 44]

Аналізуючи структуру активів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2021 роки, можна зробити висновок, що найбільшу частку активів банку становлять «Кредити, що надані юридичним та фізичним особам» а саме у 2020 році – 77,94%, у 2021 році – 66,08%. Однак, під впливом негативних наслідків війни частка кредитного портфеля у загальній сумі активів у 2022 році досить різко знизилась і становила 34.98%, що на 31,1 п.п. менше ніж у 2021 році. Стаття активів «Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід» навпаки протягом 2020-2022 років різко зростає, особливо у 2022 році. У 2022 році вона навіть перевищила частку кредитного портфеля

банку і становила – 35,11%. Така ситуація з кредитним портфелем банківської установи пояснюється, нестійким фінансовим станом в країні із-за військової агресії з боку росії, яка чинить негативний вплив на економіку країни в цілому, а це не дає можливості збільшувати обсяги кредитного портфеля та розширювати коло клієнтів, тому банк переключився на роботу з цінними паперами.

На початок 2023 року обсяг непрацюючих кредитів даного банку становив 31% або 3652 млн грн [42]. Тому одним із пріоритетів для АТ «Акцент-Банк» поки є вирішення проблеми зменшення обсягів непрацюючих кредитів (NPL) та залучення нових позичальників для збільшення частки кредитного портфеля. в загальній сумі активів. Він постійно активізує роботу у сфері роздрібного бізнесу та в сегменті мікро- малого і середнього бізнесу.

Проаналізуємо структуру та динаміку пасивів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки (таблиці 2.7 та 2.8).

Таблиця 2.7 – Динаміка пасивів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Статті пасивів	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис грн		Темп зростання (спаду), %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Зобов'язання							
Кошти банків	49766	90812	252177	+41046	+161365	182,48	277,69
Кошти клієнтів	7588332	11533922	14579786	+3945590	+3045864	152,00	126,41
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	33345	82673	19883	+49328	-62790	247,93	24,05
Відстрочені податкові зобов'язання	11011	11357	14055	+346	+2698	103,14	123,76
Резерви за зобов'язаннями	17265	16288	12576	-977	-3712	94,34	77,21
Інші фінансові зобов'язання	124434	227658	327441	+103224	+99783	182,95	143,83
Інші зобов'язання	167141	216634	162351	+49493	-54283	129,61	74,94
Усього зобов'язань	7991294	12179344	15368269	+4188050	+3188925	152,41	126,18
Власний капітал							
Статутний капітал	778472	1054704	1054704	+276232	-	135,48	100

Кінець таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Емісійний різниця	41	41	41	-	-	100	100
Незарєстрований статутний капітал	-	-	459801	-	+459801	-	-
Інший додатковий капітал	-	165000	165000	+165000	-	-	100
Резервні та інші фонди банку	104328	127834	172107	+23506	+44273	122,53	134,63
Резерви переоцінки	48384	46828	63526	-1556	+16698	96,78	135,66
Непокритий прибуток	303371	804162	503281	+500791	-300881	265,08	62,58
Власний капітал	1234595	2198569	2418459	+963974	+219890	178,08	110,00
Усього зобов'язання та власний капітал	9225889	14377913	17786728	+5152024	+3408815	155,84	123,71

Джерело: систематизовано на основі [16; 44]

Пасиви АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2022 років з постійно зростали, так у 2021 році порівняно з 2020 роком зросли на 5152024 тис. грн або на 55,84%, у 2022 році порівняно з 2021 роком також зросли на –3408815 тис. грн або на 23,71%.

Зростання пасивів АТ «Акцент-Банк» у 2022 році спостерігалось за рахунок – зростання сум за статтями «Кошти клієнтів» на 3045864 тис. грн або на 26,41%, «Кошти банків» – на 161365 тис. грн або на 177,69%, «Інші фінансові зобов'язання» – 99783 тис. грн або на 43,83%.

АТ «Акцент-Банк» у 2023 році входить в 20-ку лідерів за розміром вкладів фізичних осіб. В 2022 році банк постійно працював над диверсифікацією клієнтської бази, передусім шляхом залучення нових клієнтів з приватного сектора економіки та фізичних осіб.

За підсумками 2023 року АТ «Акцент-Банк» має достатній рівень капіталу. Насамперед оскільки, регулятивний капітал банку на у 2022 році становить 35,3 млрд грн, а норматив адекватності регулятивного капіталу 28,09% (нормативне значення >10%). Ліквідність АТ «Акцент-Банк» на 01.01.2023 року є достатньою. Також необхідно зазначити, що банк дотримується всіх встановлених

нормативних вимог Національного банку України, а саме коефіцієнт чистого стабільного фінансування – 179%, коефіцієнта покриття ліквідності за всіма валютами дорівнює – 1207%, за іноземними валютами – 457%.

Таким чином, протягом всього аналізованого періоду власний капітал банку постійно зростає. У 2021 році порівняно з 2020 роком на 963974 тис. грн або на 78,08%, а у 2022 році порівняно з попереднім роком – на 219890 тис. грн або на 10%. У 2022 році зростання власного капіталу спостерігається за рахунок збільшення статті «Незарєєстрований статутний капітал» на 459801 тис. грн, а також враховуючи зростання «Резервні та інші фонди банку» – на 44273 тис. грн.

Проаналізуємо структуру пасивів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Структура пасивів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

У відсотках

Показники	Роки			Зміна питомої ваги	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
Зобов'язання					
Кошти банків	0,54	0,63	1,42	+0,09	+0,79
Кошти клієнтів	82,25	80,22	81,97	-2,03	+1,75
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0,36	0,58	0,11	+0,21	-0,46
Відстрочені податкові зобов'язання	0,12	0,08	0,08	-0,04	-
Резерви за зобов'язаннями	0,19	0,11	0,07	-0,07	-0,04
Інші фінансові зобов'язання	1,35	1,58	1,84	+0,23	+0,26
Інші зобов'язання	1,81	1,51	0,91	-0,30	-0,59
Усього зобов'язань	86,62	84,71	86,40	-1,91	+1,69
Власний капітал					
Статутний капітал	8,44	7,34	5,93	-1,10	-1,41
Емісійні різниці	-	-	-	-	-
Незарєєстрований статутний капітал	-	-	2,59	-	+2,59
Інший додатковий капітал	-	1,15	0,93	+1,15	-0,22
Резервні та інші фонди банку	1,13	0,89	0,97	-0,24	+0,08
Резерви переоцінки	0,52	0,33	0,36	-0,20	+0,03
Нерозподілений прибуток	3,29	5,59	2,83	+2,30	-2,76
Власний капітал	13,38	15,29	13,60	+1,91	-1,69
Усього зобов'язання та власний капітал	100	100	100	-	-

Джерело: систематизовано на основі [16; 44]

Структура пасивів АТ «Акцент-Банк» в розрізі співвідношення власного капіталу та зобов'язань мала такий вигляд: у 2020 році – 13,38% та 86,62%

відповідно, у 2021 році – 15,29% та 84,71% відповідно, у 2022 році – 13,6% та 86,4%. Таким чином, можна спостерігати тенденцію збільшення частки власних коштів у ресурсах банку у 2021 році порівняно з 2020 роком, що свідчить про посилення його фінансової стійкості та незалежності протягом досліджуваного періоду. Однак у 2022 році порівняно з 2021 роком дана частка зменшилась на 1,69 п.п. і становила 13,6% що свідчить про зниження його фінансової стійкості.

З даних таблиці 2.7 видно, що в структурі власного капіталу АТ «Акцент-Банк» найбільшу частку становив статутний капітал, розмір якого протягом досліджуваного періоду збільшувався. Статутний капітал в 2020 році становив 778472 тис. грн, що у структурі пасивів склало 8,44%. Однак, в 2021 році частка статутного капіталу в порівнянні з попереднім роком зменшилась на 1,1% і склала 7,34%, однак в абсолютному розмірі статутний капітал збільшився і становив 1054704 тис. грн. У 2018 році частка статутного капіталу знову зменшилася на 1,41 п.п і становила 5,93%, хоча в абсолютному розмірі статутний капітал не змінився.

Протягом 2020-2022 років залучення коштів в АТ «Акцент-Банк» відбувалося переважно за рахунок коштів клієнтів та коштів банків. У банку частка коштів клієнтів в загальній сумі активів поступово зменшилась з 82,25% у 2020 році до 81,97% у 2022 році, однак у абсолютному розмірі вони постійно зростали.

Проаналізуємо динаміку основних показників господарської діяльності та фінансові результати АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка основних показників господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Показник	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис грн		Темп зростання (спаду), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходи							
Процентні доходи	2632198	3185633	3474153	+553435	+288520	121,03	109,06
Процентні витрати (-)	810743	726808	788285	+83935	-61477	89,65	108,46
Чистий процентний дохід	1821455	2458825	2685868	+637370	+227043	134,99	109,23
Чистий комісійний дохід	346797	537650	505445	+190853	-32205	155,03	94,01

Кінець таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8
Торговий результат	41871	47433	1134815	+5562	+1087382	113,28	2392,46
Інші операційні доходи	28989	20599	25680	-8390	+5081	71,06	124,67
Інші доходи	46680	64546	81701	+17866	+17155	138,27	126,58
Всього доходів	2285792	3129052	4433510	+843260	+1304458	136,89	141,69
Витрати							
Відрахування до резервів	740259	656369	2586988	-83890	+1930619	88,67	394,14
Адміністративні та інші операційні витрати	1177474	1494517	1587369	+317043	+92852	126,93	106,21
Всього витрати	1917733	2150886	4174357	+233153	+2023471	112,16	194,08
Фінансові результати							
Прибуток/(збиток) до оподаткування	368059	978167	259153	610108	-719014	265,76	26,49
Витрати на податок на прибуток	68321	178154	56517	109833	-121637	260,76	31,72
Прибуток/(збиток)	299738	800013	202637	500275	-597376	266,90	25,33

Джерело: систематизовано на основі [22; 42]

Проаналізувавши основних показників господарської діяльності АТ «Акцент-Банк» можна зробити наступні висновки:

– всі доходи банку протягом аналізованого періоду постійно зростали: у 2021 році порівняно з 2020 роком на 843260 тис. грн або на 36,89%, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 1304458 тис. грн або на 41,69%. У 2022 році таке зростання доходів банку відбувалося переважно за рахунок зростання торгового результату на 1087382 тис. грн або на 2292,46% та зростання процентного доходу – на 288520 тис. грн або на 9,06%.

- необхідно також відмітити, що всі витрати протягом 2020-2022 років також постійно зростали. Особливо зростання витрат спостерігається у 2022 році порівняно з 2021 роком на 2023471 тис. грн або на 94,08%. Таке зростання витрат спостерігається переважно за рахунок зростання суми відрахувань до резервів – на 1930619 тис. грн або на 294,14%.

Протягом 2020-2022 років не дивлячись на нестійкий фінансовий стан на фінансовому ринку та проблеми які викликані війною, АТ «Акцент-Банк» працював з позитивним фінансовим результатом, а саме у 2020 році прибуток становив 299738 тис. грн, у 2021 році – 800013 тис. грн, у 2022 році – 202637 тис. грн. Джерела прибутку АТ «Акцент-Банк» у 2022 році порівняно з 2020 та 2021 роками значно не змінились, хоча і був негативний вплив макроекономічних негативних факторів. А саме, у 2022 році, на зниження прибутку банку,

негативно вплинуло значне зростання суми відрахувань до резервів.

Проаналізувавши фінансово-господарський стан АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки, можна зробити висновок, що його фінансовий стан є доволі стабільним, не дивлячись на невизначеність та нестабільність фінансового ринку під впливом негативних наслідків війни.

АТ «Акцент-Банк» має намір продовжити реалізацію стратегії зростання співпраці з бізнесом з акцентом на розширення МСБ та роздрібного бізнесу. Однак, прогнозування та уточнення планових значень показників розвитку банку наразі опинилось у стані паузи через вплив негативних подій, пов'язані з військовим станом в країні. Повернення до штатного режиму оперативного та стратегічного планування, очікується в міру стабілізації ситуації на фінансовому ринку.

Враховуючи сучасні проблеми на фінансову ринку та в цілому в економіці країни, АТ «Акцент-Банк» планує сфокусуватися на кількох ключових напрямках розвитку на перспективу:

- продовжити реалізацію стратегії зростання клієнтської бази фізичних та юридичних осіб за рахунок залучення бюджетних/комунальних підприємств, підприємств енергетичного та аграрного сектору;

- продовжити роботу над залученням строкових депозитів, а залучені вже будуть продовжуватися з урахуванням тенденції пролонгації депозитів з урахуванням даних в період воєнного стану та військових дій;

- продовжити зростання обсягу кредитного портфеля роздрібного бізнесу;

- продовжити подальшу централізацію процесів функціонування мережі банківської установи, яка уможливорює економію коштів у частині операційних витрат;

- покращити інноваційно-технологічний розвиток банківської установи, спрямований на автоматизацію процесів обслуговування клієнтів;

- збільшити обсяги операцій з клієнтами, пов'язаними з одержанням комісійних доходів, оскільки саме вони є найбільш ефективними під час кризових ситуацій на фінансовому ринку.

3 Напрями удосконалення управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк»

У сучасних умовах розвитку фінансового ринку, АТ «Акцент-Банк» надає велике значення формуванню достатнього обсягу залучених ресурсів. Це становить основу для успішної комерційної діяльності та досягнення позитивного фінансового результату та покращення своєї конкурентоспроможності. Головним джерелом запозиченого капіталу АТ «Акцент-Банк» є кошти як фізичних, так і юридичних осіб. Тому, особливо в умовах воєнного стану впровадження ефективної депозитної політики банку, дасть можливість досягнути оптимального поєднання взаємних інтересів як банківської установи, так і його клієнтів.

Як зазначалося вище, у 2020-2022 роках основним джерелом фінансових ресурсів АТ «Акцент-Банк» були депозитні кошти юридичних та фізичних осіб. Проаналізувавши структуру фінансових ресурсів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки у таблиці 2.7 можна зробити висновок.

Таким чином, основна частина фінансових ресурсів АТ «Акцент-Банк» є залученою й утворюється за допомогою коштів юридичних та фізичних осіб. Тобто, депозитні кошти клієнтів займають найбільшу частку в залучених фінансових ресурсах АТ «Акцент-Банк», а саме: у 2020 році – 86,62%, у 2021 році – 84,71%, у 2022 році – 86,4%. Необхідно зазначити, що зростання обсягу залучених фінансових ресурсів АТ «Акцент-Банк» протягом аналізованого періоду відбувалося в основному за рахунок зростання депозитного портфеля клієнтів, а не за рахунок міжбанківських кредитів і така тенденція є позитивною при формуванні фінансових ресурсів даного банку.

Депозитна політика банківської установи характеризується з позитивної сторони оскільки під час війни у 2022 році порівняно з 2021 роком поступово збільшується частка депозитних коштів в загальній сумі залучених ресурсів – на 1,75 п.п., а це значить, що клієнти банку з кожним роком все більше довіряють свої заощадження саме даному банку, а це веде до зростання обсягу залучених

ресурсів, прибутковості та рівня ліквідності банку.

Проаналізуємо динаміку та структуру депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки (таблиця 3.1 та рисунок 3.1).

Таблиця 3.1 – Динаміка депозитного портфеля в розрізі юридичних та фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Показники	Сума, тис. грн			Відхилення (+,-), тис. грн		Темп зростання, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	1244181	2359230	2725964	1115049	366734	189,62	115,54
Кошти фізичних осіб	6344151	9174692	11853822	2830541	2679130	144,62	129,20
Усього кошти клієнтів	7588332	11533922	14579786	+3945590	+3045864	152,00	126,41

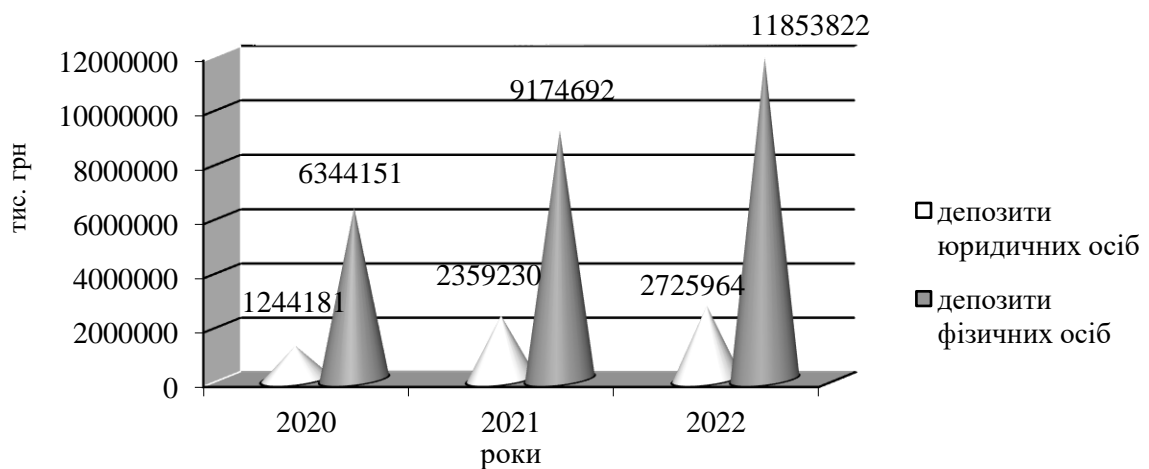

Рисунок 3.1 - Динаміка депозитного портфеля в розрізі юридичних та фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Протягом 2020-2022 років депозитний портфель АТ «Акцент-Банк» постійно зростав як в цілому так і в розрізі клієнтів банку. Однак не дивлячись на коронакризу та повномасштабну війну росії проти України, під час якої на діяльність банківської установи впливало дуже багато зовнішніх негативних

факторів, кошти юридичних осіб з кожним роком зростали: у 2021 році порівняно з 2020 роком на 89,62%, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 15,54%, це говорить про те, що банк у 2022 році приділив досить велике значення щодо роботи з суб'єктами господарювання. Депозитний портфель фізичних осіб, так само зростав протягом 2020-2022 років: у 2020 роком порівняно з попереднім роком вони зросли на 44,62%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком на 29,20%, це свідчить про ефективну депозитну політику яку проводила дана банківська установа.

Проаналізуємо структуру депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки в розрізі суб'єктів господарювання та фізичних осіб (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 - Структура депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Показник	Питома вага, %			Відхилення (+,-), п.п.	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020 до 2021	2022 до 2021
1. Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	16,40	20,45	18,70	4,06	-1,76
2. Кошти фізичних осіб	83,60	79,55	81,30	-4,06	1,76
Усього кошти клієнтів	100	100	100	-	-

З таблиці 3.2 видно, що структура депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2022 років була стабільною, тобто частка депозитів фізичних осіб в депозитному портфелі банку набагато більша ніж частка депозитів суб'єктів господарювання, а саме у 2020 році вона складала 83,6%, у 2021 році – 79,55%, у 2022 році – 81,3%. Це говорить про те, що банк приділяє велике значення роботі з фізичними особами.

Проаналізуємо депозитний портфель АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки в розрізі їх строковості (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Динаміка депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки в розрізі строковості коштів клієнтів

Показники	Сума, тис. грн			Відхилення (+,-), тис. грн		Темп зростання, %	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Кошти клієнтів, в т.ч.	7588332	11533922	14579786	+3945590	+3045864	152,00	126,41
на вимогу	1252390	2974051	5193990	+1721661	+2219939	237,47	174,64
строкові	6335942	8559871	9385796	+2223929	+825925	135,10	109,65
Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ, в т.ч.	1244181	2359230	2725964	+1115049	+366734	189,62	115,54
на вимогу	525737	1726065	1827287	+1200328	+101222	328,31	105,86
строкові	718444	633165	898677	-85279	+265512	88,13	141,93
Кошти фізичних осіб, в т.ч.	6344151	9174692	11853822	+2830541	+2679130	144,62	129,20
на вимогу	726653	1247986	3366703	+521333	+2118717	171,74	269,77
строкові	5617498	7926706	8487119	+2309208	+560413	141,11	107,07

З даних таблиці 3.3 можна зробити висновок, що в депозитному портфелі АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2022 років найбільшу частку займають саме строкові депозити, обсяг яких з кожним роком зростає: у 2021 році порівняно з 2020 роком їх сума зросла на 2223929 тис. грн або на 35,10%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 825925 тис. грн або на 9,65%. Депозити на вимогу у 2022 році порівняно з 2020 роком також постійно зростали: у 2021 році порівняно з 2020 роком на 1721661 тис. грн на 137,47%, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 2219939 тис. грн на 74,64%. Необхідно зазначити, що строкові депозити є більш дорогим, однак і більш стабільним джерелом поповнення фінансових ресурсів банку, в свою чергу депозити на вимогу є найбільш дешевими фінансовими ресурсами, але, в той же час, і недостатньо стабільними.

Якість депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» визначається перш за все стабільністю депозитних ресурсів. З таблиці 3.3 видно, що банк надає перевагу структурі депозитного портфеля, в якій частка строкових депозитів перевищує частку депозитів на вимогу. Відношення між строковими депозитами та депозитами на вимогу відображає фінансову стійкість банку і дозволяє

прогнозувати потребу в ліквідних коштах у майбутньому та термін кредитування позичальників.

Серед коштів юридичних осіб в АТ «Акцент-Банк» у 2020 році найбільшу частку займали саме строкові депозити. Однак у 2021 і 2022 роках співвідношення між строковими депозитами і депозитами на вимогу змінилося, а саме досить різко зросли депозити на вимогу. Так у 2021 році порівняно з 2020 роком депозити на вимогу юридичних осіб зросли на 228,31% і склали 1726065 тис. грн, а у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 5,86% і дорівнювали 1827287 тис. грн., а це дуже важливо для підприємств в нестійкій ситуації розвитку вітчизняної економіки, оскільки вони є більш ліквідними порівняно зі строковими депозитами. Однак необхідно також зазначити, що у 2022 році порівняно з 2021 роком строкові депозити юридичних осіб також зросли на 41,93%, але якщо порівняти в абсолютному вираженні, то депозити на вимогу перевищують строкові депозити більше ніж 2 рази.

По депозитам фізичних осіб ситуація стабільна, оскільки протягом 2020-2022 років найбільшу частку депозитного портфеля складали саме строкові депозити. Карантинні обмеження та початок війни у 2021-2022 роках призвели до того, що населення частково перерахувало кошти зі строкових депозитів на карткові та ощадні рахунки, або взагалі переводило їх у готівку і конвертувало у іноземну валюту. Фізичні особи через нестабільність фінансовому ринку прагнули мати вільні гроші на випадок непередбачуваних витрат і тому, частка депозитів на вимогу фізичних осіб зросла у загальному депозитному портфелі банку.

Проаналізуємо депозитний портфель АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки в розрізі валют (таблиця 3.3).

Проаналізувавши депозитний портфель АТ «Акцент-Банк» можемо зробити висновок, що протягом 2020-2022 років, переважали саме депозитам в національній валюті. Їх частка в загальній сумі депозитного портфеля банку дорівнювала у 2020 році – 83,48%, у 2021 році – 82,92%, у 2022 році – 70,20%. Така ситуація пояснюється тим, що проценти по депозитах в національній валюті

є набагато вищими ніж в іноземній валюті і майже дорівнюють нулю.

Таблиця 3.3 – Структура депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки в розрізі валют

Показники	2020 рік	Питома вага, %	2021 рік	Питома вага, %	2022 рік	Питома вага, %
Кошти клієнтів, в тому числі	7588332	100	11533922	100	14579786	100
в національній валюті	6334405	83,48	9564158	82,92	10235655	70,20
в іноземній валюті	1253927	16,52	1969764	17,08	4344131	29,80
Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ, в тому числі	1244181	100	2359230	100	2725964	100
в національній валюті	961654	77,29	1906188	80,80	2384594	87,48
в іноземній валюті	282527	22,71	453042	19,20	341370	12,52
Кошти фізичних осіб, в тому числі	6344151	100	9174692	100	11853822	100
в національній валюті	5372751	84,69	7657970	83,47	7851061	66,23
в іноземній валюті	971400	15,31	1516722	16,53	4002761	33,77

Аналогічна ситуація спостерігається і з депозитним портфелем фізичних осіб, а саме, депозити в національній валюті перевищують суму депозитів в іноземній валюті, а саме їх частка в загальній сумі депозитів фізичних осіб дорівнює: у 2020 році – 84,69%, у 2021 році – 83,47%, у 2022 році – 66,23%. Зниження частки депозитів у національній валюті у 2021 і 2022 роках, пояснюється девальвацією національної валюти. Із початком воєнної агресії росії населення поволі почало забирало із банку валютні кошти. Але у липні 2022 року ця тенденція змінилася завдяки дозволу фізичним особам купувати безготівкову валюту для її розміщення на строковому депозиті. Згодом цей ефект посилюється завдяки підвищенню ліміту купівлі іноземної валюти та запровадженню нового інструменту, що дає змогу захеджувати заощадження від зміни офіційного курсу національної валюти до іноземної.

В депозитному портфелі юридичних осіб також переважають депозити в національній валюті, у 2020 році їх частка дорівнювала – 77,29%, у 2022 році –

80,80%, у 2023 році – 87,48%.

Останній етап аналізу депозитного портфеля АТ «Акцент-Банк» передбачає розрахунок показників ефективності використання депозитних ресурсів (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4 – Динаміка показників ефективності депозитної політики АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки

Показники	Формула	Роки			Абсолютне відхилення (+, -)	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт депозитної бази	$K_{дб} = \frac{Д}{ЗК} 100\% - 100$ Д- депозитні кошти клієнтів; ЗК – залучені кошти банку	94,96	94,70	94,87	-0,26	+0,17
2. Коефіцієнт поточної депозитної бази	$K_{пд} = \frac{Дп}{ЗК} 100\%$, де Дп – поточні депозити	15,67	24,42	33,80	+8,75	+9,38
3. Коефіцієнт строкової депозитної бази	$K_{сд} = \frac{Дс}{ЗК} 100\%$, де Дс – строкові депозити	79,29	70,28	61,07	-9,01	-9,21
4. Коефіцієнт співвідношення коштів фізичних і юридичних осіб	$K_c = \frac{Дф}{Дю} 100\%$, Дф – депозити фізичних осіб, Дю – депозити юридичних осіб	509,91	388,89	434,85	-121,02	+45,96
5. Крос-коефіцієнт	$K_k = \frac{З}{К}$ З – сумарні зобов'язання; К – робочі активи (кредити)	1,11	1,28	2,47	+0,17	+1,19
6. Коефіцієнт використання депозитних коштів	$K_з = \frac{Д}{К} 100\%$, К – кредити.	105,53	121,39	234,36	+15,86	+112,97
7. Ефективність операцій з процентними коштами	$K_{ео} = \frac{ПД}{ПВ}$ ПД – процентні доходи; ПВ – процентні витрати. Не менше 3	3,2	4,3	4,4	+1,2	0,1

Аналізуючи дані коефіцієнту депозитної бази АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки, можна зробити висновок, що частка депозитів у загальному обсязі залучених фінансових ресурсів змінювалася неоднозначно, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшилася на 0,26 п.п., у 2022 році порівняно з 2021 роком зросла на 0,17 п.п. Тобто, АТ «Акцент-Банк» протягом аналізованого періоду проводить досить ефективну депозитну політику. Зниження значення

коефіцієнту депозитної бази у 2021 році порівняно з 2020 роком пояснюється негативними наслідками війни на розвиток депозитного ринку України.

Коефіцієнт поточної депозитної бази показує, скільки гривень поточних депозитів припадає на 1 гривню залучених коштів банківської установи. Необхідно відмітити, що протягом всього аналізованого періоду даний коефіцієнт постійно зростає: у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 8,75 п.п, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 9,38 п.п. Це підтверджує той факт, що депозитів на вимогу стає все більше в загальній сумі залучених коштів банківської установи. Також необхідно зазначити, що у 2020 році це в основному відбувається переважно за рахунок коштів юридичних осіб, але протягом 2021 та 2022 років депозити на вимогу фізичних осіб досить різко зростали.

Коефіцієнт строкової депозитної бази показує, частку строкових депозитів у загальному обсязі залучених банком коштів. Таким чином, чим більший цей показник тим краще для банківської установи, оскільки кошти даних депозитів банк може розміщувати в довгострокові активи. Однак, на сьогоднішній день, коли в країні війна і населення та суб'єкти господарювання не впевнені в своєму майбутньому, то і свої заощадження стараються розміщувати на короткі терміни. Тому результати аналізу даного показника показують, що його значення протягом всього аналізованого періоду поступово знижуються, а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком знизився на 9,01 п.п, у 2022 році порівняно з 2020 роком на – 9,21 п.п. Зниження даного показника у АТ «Акцент-Банк» відбувається за рахунок зменшення питомої ваги строкових депозитів, особливо це спостерігається саме у юридичних осіб.

Показник співвідношення коштів фізичних та юридичних осіб показує, що у 2022 році порівняно з 2020 роком частка депозитів фізичних осіб порівняно з депозитами юридичних осіб поступово зменшилась на 121,02 п. п., це підтверджує той факт, що сума депозитів юридичних осіб поступово збільшується і це здійснювалося в основному за рахунок більш активної роботи з підприємствами малого та середнього бізнесу. Однак, у 2022 році порівняно з 2021 роком даний показник збільшився на 45,96 п. п., що говорить про досить активну роботу банку щодо залучення коштів фізичних осіб та довіри населення до даного банку.

Крос-коефіцієнт показує, відношення всіх зобов'язань банку до працюючих активів, тобто забезпеченість зобов'язань банку наявними робочими активами. Якщо спостерігається зростання даного показника, то це позитивним явищем в депозитній політиці банку.

Досить важливим при аналізі ефективності депозитних ресурсів є значення коефіцієнта використання депозитів, оскільки для ліквідності банківської установи має велике значення оптимальне співвідношення кредитів та депозитів за сегментами, строками й сумами. Даний коефіцієнт характеризує, яку частку від загального обсягу депозитів розміщено у кредитному портфелі АТ «Акцент-Банк». Коефіцієнт використання депозитів протягом 2020-2022 років має постійно високі значення, у 2021 році порівняно з 2021 роком він збільшився на 15,86 п. п. і дорівнював 105,53%, у 2022 році порівняно з 2021 роком він суттєво збільшився на 112,97 п. п., а це значить, що питома вага депозитів у кредитному портфелі з кожним роком збільшується, що є позитивним явищем, оскільки кредитні операції для банківської установи є найбільш прибутковими. Тобто депозитні кошти АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2021 років використовувалися досить ефективно.

Показник ефективності операцій з процентними коштами АТ «Акцент-Банк», який показує ступінь покриття відсоткових доходів його відсотковими витратами, протягом аналізованого періоду постійно перевищував рекомендоване значення, що свідчить про значний фінансовий результат від розміщення залучених коштів.

Отже, можна зробити висновок, що АТ «Акцент-Банк» проводить досить ефективну депозитну політику, а це говорить про те, що банк здатен залучати достатню кількість фінансових ресурсів як фізичних, так і юридичних осіб, для того щоб далі їх розміщувати у ліквідні активи та отримувати запланований позитивний фінансовий результат. Таким чином, АТ «Акцент-Банк» надає особливу увагу формуванню ефективної депозитної політики, яка забезпечує оптимальну взаємодію інтересів як самого банку, так і його клієнтів.

Якщо проаналізувати склад депозитного портфеля фізичних осіб АТ «Акцент-Банк», то можна зробити висновок, що у 2023 році клієнтам пропонуються п'ять видів депозити, це «Online», «Стандарт строковий»,

«Стандарт», «Скарбничка» та «А-Вклад» (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5 – Основні умови депозитів фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» на 01.11.2023 року

Основні умови	Характеристика
1	2
Депозит «Online»	
Ліміт поповнення в місяць	не більше 100 тис. грн (поповнення для вкладів строком 15 міс. не передбачено)
Термін	3 місяця, 6 місяців, 12 місяців, 15 місяця
Валюта вкладу	грн.
Відсоткові ставки в грн., % річних	3 місяця – 14,5%, 6 місяців – 14,75%, 12 місяців – 14,85%, 15 місяця – 15%.
Додаткові умови	При автоматичній пролонгації депозитів «Online» терміном на 6, 12 та 15 місяців діє надбавка + 1% річних. При оформленні вкладу «Online» на суму від 150 000 грн строком на 6, 12 та 15 місяців діє надбавка + 0,5% річних.
Депозит «Стандарт Строковий»	
Вид договору банківського вкладу	Вклад строковий
Дострокове розірвання	не передбачено
Термін	1 місяць, 3 місяця, 6 місяців, 12 місяців,
Валюта вкладу	грн., євро, дол.
Мінімальна сума вкладу (депозиту)	1 000 UAH, 30 USD, 30 EUR
Відсоткові ставки, % річних	Гривня 1 місяць – 5%, 3 місяці – 14%, 6 місяців – 14,25%, 12 місяців – 14,35% Євро 1 місяця – 0,01%, 3 місяці – 0,01%, 6 місяців – 0,1%, 12 місяців – 0,1%, Долар 1 місяця – 0,01%, 3 місяці – 0,01%, 6 місяців – 0,1%, 12 місяців – 0,1%,
Депозит «Стандарт»	
Вид договору банківського вкладу	Вид договору банківського вкладу
Дострокове розірвання	є можливість дострокового розірвання
Виплата відсотків	щомісячна виплата відсотків
Термін	3 місяця, 6 місяців, 12 місяців,
Валюта вкладу	грн., євро, дол.
Мінімальна сума вкладу (депозиту)	1 000 UAH, 30 USD, 30 EUR
Відсоткові ставки, % річних	Гривня: 3 місяці – 9%, 6 місяців – 9,5%, 12 місяців – 10% Євро: 3 місяці – 0,01%, 6 місяців – 0,1%, 12 місяців – 0,1%, Долар: 3 місяці – 0,01%, 6 місяців – 0,1%, 12 місяців – 0,1%,
Депозит «Скарбничка»	
Вид договору банківського вкладу	Вклад на вимогу
Виплата відсотків	щомісячна виплата відсотків
Термін	12 місяців,
Валюта вкладу	грн.
Відсоткові ставки, % річних	6%
Умови зняття (часткового зняття) вкладу (депозиту) протягом строку дії договору банківського вкладу (депозиту)	При достроковому знятті клієнту повертається запитана сума вкладу та виплачуються проценти за неповний термін, нараховані за ставкою 0,01%.
Депозит «А-Вклад»	
Вид договору банківського вкладу	Вклад на вимогу

Кінець таблиці 3.5

1	2
Термін	12 місяців,
Відсоткові ставки, % річних	0,1% грн, 0,1% дол., 0,1% євро
Мінімальна сума вкладу (депозиту)	1 000 UAH, 30 USD, 30 EUR
Умови зняття (часткового зняття) вкладу (депозиту) протягом строку дії договору банківського вкладу (депозиту)	При розірванні вкладу до закінчення терміну вкладу, повертається сума вкладу та виплачуються проценти за діючою ставкою, нараховані за фактичний термін користування вкладом.

Таким чином, АТ «Акцент-Банк» пропонує досить широкий асортимент депозитних продуктів як для фізичних осіб, так і для суб'єктів господарювання. Можна зазначити, що АТ «Акцент-Банк» у своїй депозитній діяльності, пропонує різні відсоткові ставки, терміни та інші умови договору, що дозволяють обрати клієнтам найбільш прийнятний варіант вкладення тимчасово вільних коштів. Оформити депозит можна як у відділенні банку, так і через систему інтернет банкінгу. Сервіс дозволяє дистанційно керувати депозитами: знімати кошти з рахунків, відкривати строкові та поточні депозити й поповнювати їх, переоформлювати депозити на новий строк, переглядати інформацію та виписки, тощо.

Детальне вивчення та аналіз управління депозитними ресурсами АТ «Акцент-Банк» обумовлені нестабільністю фінансового ринку, що пояснюється негативним впливом війни, погіршенням фінансового стану багатьох суб'єктів господарювання, низьким рівнем доходів працівників та зростанням безробіття. Необхідно зазначити, що управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк» має важливе значення в системі фінансового менеджменту даної банківської установи, оскільки обсяг депозитних ресурсів є основним джерелом для здійснення активних операцій банку.

За допомогою аналізу наукових розробок у сфері організації системи управління депозитною політикою банківської установи та беручи до уваги особливості функціонування українських банків, нами розроблений новий підхід до комплексного управління депозитною діяльністю АТ «Акцент-Банк». Цей підхід базується на створенні функціональної моделі (рисунок 3.1), яка дозволяє взаємодіяти всім інструментам управління депозитними ресурсами банку.

Функціональна модель управління депозитною політикою банку передбачає інтеграцію всіх ключових елементів управління депозитною політикою, включаючи аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, стратегічне планування, вибір стратегічних альтернатив, розробку та впровадження політики, моніторинг та оцінку ефективності. Вона також, допомагає забезпечити системну та координовану діяльність всіх підрозділів та інструментів, що впливають на депозитну діяльність банку, та забезпечує оптимальне використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей.

Для забезпечення ефективного функціонування моделі управління депозитною політикою банку важливо чітко визначити і сформулювати основні складові цієї моделі: мету, завдання, об'єкти та принципи управління (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 – Основні складові функціонування моделі управління депозитної політики АТ «Акцент-Банк»

Складові	Характеристика	
Основна мета	організація депозитної діяльності, що спрямована на оптимізацію ресурсної бази банківської установи та підвищення ефективності його функціонування.	
Об'єкт управління	депозитний портфель банківської установи	
Основні завдання	дотримання регуляторних вимог	банк повинен завжди дотримуватися вимог та нормативів, встановлених Національним банком та іншими регуляторами
	мінімізація непрацюючих ресурсів	банк повинен уникати наявності коштів, які не приносять доходу. Такі кошти, які не задіяні в активних операціях, можуть бути зокрема виділені для формування обов'язкових резервів, але загалом вони повинні бути мінімізовані
	дотримання визначеного співвідношення між власними та залученими коштами	важливо підтримувати збалансовану структуру залучених та власних коштів банку. Надмірне залучення коштів може призвести до ризиків для фінансової стійкості банку, а також до втрати контролю над банківською установою
	максимізація «дешевих» ресурсів	банк повинен прагнути залучати ресурси за якомога більш низькими процентними ставками. Це допомагає знизити витрати на залучення ресурсів і збільшити прибуток, однак ціна депозитів повинна бути такою щоб не втратити клієнтів

Кінець таблиці 3.6

1	2	3
	робити акцент на залучені строкових депозитах	банк повинен стимулювати клієнтів розміщувати строкові депозити, оскільки вони сприяють підтримці ліквідності банку та оптимізації портфеля пасивів
	забезпечувати взаємозв'язок депозитної та кредитної діяльності	банк повинен ретельно планувати обсяги депозитів та кредитів, щоб забезпечити взаємоузгодженість та уникнути надмірної або недостатньої ліквідності.
	розвивати банківські послуги та обслуговування клієнтів	важливо підтримувати та розвивати банківські послуги та покращувати якість обслуговування клієнтів, що сприяє залученню нових ресурсів
	мінімізація резервів вільних коштів	резерви вільних коштів банку мають бути мінімізовані, адже вони можуть бути використані для активних операцій і приносити більше прибутку для банківської установи
	мінімізація депозитних ризиків	управління ризиками є важливою складовою управління депозитними ресурсами. Це, насамперед, стосується ризику незбалансованої ліквідності та відсоткового ризику
Принципи	мінімізація ризиків, максимізація прибутку, забезпечення ліквідності, адаптація до змін в зовнішньому та внутрішньому середовищі, забезпечення відповідності політиці банку, диверсифікації депозитного портфеля	

Джерело: розроблено автором

Ці основні складові допомагають визначити ціль та робочий каркас моделі управління депозитною політикою банку, що спрямована на досягнення стратегічних та тактичних цілей депозитної діяльності банку.

Кінцевим результатом впровадження заходів моделі управління депозитною політикою банку є вибір такого варіанта реалізації, який забезпечить оптимальне співвідношення депозитного портфеля банківської установи з показниками ефективності її діяльності. Оскільки, управління депозитною політикою має на меті необхідність підтримувати баланс між ліквідністю, ризиками та прибутком, щоб банк міг ефективно функціонувати і задовольняти потреби клієнтів, забезпечуючи свою фінансову стійкість.

В межах запропонованої функціональної моделі заходи управління депозитним портфелем банку можна поділити на чотири основні етапи.

Перший етап формулювання завдань управління депозитними ресурсами є

ключовим для організації ефективної депозитної діяльності банку. На цьому етапі визначаються пріоритети та завдання депозитної діяльності з урахуванням активних операцій банку і особливо с кредитною політикою банку. Такі завдання мають обов'язково враховувати поточні потреби банківської установи у фінансових ресурсах, а також рівень стратегічних фінансових показників. У відповідності до сформульованих завдань необхідно окреслити напрямки депозитної політики банківської установи.

Серед альтернативних стратегій для залучення фінансових ресурсів на поточні та депозитні рахунки юридичних осіб, можна виділити наступні: розширення кількості клієнтів банку, які обслуговуються в ньому; орієнтація банку на високоякісне обслуговування елітних клієнтів; спеціалізація на обслуговуванні клієнтів з конкретних галузей; орієнтація на строкові депозити; розвиток програм корпоративного обслуговування, спрямованих на задоволення специфічних потреб корпоративних клієнтів; використання інноваційних технологій і цифрових рішень для залучення більшої кількості юридичних осіб та підвищення ефективності їх обслуговування; проведення активних маркетингових кампаній та програм лояльності для залучення нових корпоративних клієнтів; розширення мережі партнерських відділень та банкоматів для покращення доступності банківських послуг для юридичних осіб.

Що стосується альтернативних стратегій залучення коштів на депозитні рахунки населення працівниками АТ «Акцент Банк», то основними серед них, повинні бути: впровадження додаткових фінансових послуг, таких як страхування, інвестиційні продукти, пенсійні фонди тощо, для стимулювання клієнтів зберігати свої кошти в банку; підвищення рівня зручності та доступності банківських послуг через впровадження онлайн-банкінгу та мобільних додатків для клієнтів; залучення клієнтів за допомогою різних бонусних програм, дисконтних пропозицій та регулярних акцій; співпраця з партнерами та роздрібними торговими точками для спільного запуску програм лояльності та знижок для клієнтів; використання різних форм індивідуального та персоналізованого обслуговування, включаючи фінансових консультантів для клієнтів.

Вибравши стратегію роботи банку з фізичними та юридичними особами,

керівництво банку повинно вирішити наступні завдання: розробити високоефективну маркетингову систему, що надає спеціальні фінансові переваги, які різняться залежно від ступеня значущості для клієнта банківської установи; здійснити організацію партнерських відносин з більшою кількістю клієнтів з метою покращення можливостей банківської установи щодо планування руху коштів на їхніх рахунках; визначити очікуваний розмір сталого залишку коштів, механізми його формування, тенденції змін і можливі варіації в часі; забезпечити постійне оновлення номенклатури банківських послуг.

Після визначення основних завдань обов'язково оцінюється обсяг наявних трудових й інформаційних ресурсів, а також можливості технічного забезпечення банку з точки зору відповідності розробленим завданням та потребам управління депозитним портфелем банку. Цей процес включає в себе збір, обробку та систематизацію даних для створення інформаційної бази для управління депозитними ресурсами, а також врахування можливих змін і коригувань в планах щодо технічного та кадрового забезпечення банку. У випадку, коли не можна здійснити певні зміни через обмежені ресурси, завдання управління депозитними ресурсами повинні адаптуватися до існуючого забезпечення [27].

На другому етапі, повинен проводитися вибір оптимального варіанту депозитної політики для банку, враховуючи поставлені завдання. Для досягнення цієї мети, банківська установа здійснює детальний аналіз депозитного портфеля та планування залучених депозитних ресурсів, з врахуванням як зовнішніх так і внутрішніх факторів впливу на діяльність банку.

Під час вибору оптимальної депозитної політики важливу роль відіграє аналіз складу, структури та динаміки кредитного портфеля банку. Цей аналіз необхідний для визначення впливу різних факторів на обсяг ресурсів банку та їхню структуру. Отримані результати аналізу дозволяють банкам оперативно коригувати власну політику щодо депозитних операцій. Успіх чи невдача депозитної політики залежать від того, наскільки вдається втілити її концепції у плани, розроблені на кожному етапі розвитку банку.

Реалізація стратегічних і тактичних питань щодо здійснення депозитних операцій та повнота їх реалізації у значному ступені визначають роль депозитної

політики у розвитку банківської установи.

Аналіз ресурсної база банку, дає можливість оцінити загальний стан пасивів балансу, включаючи їхню сукупність і співвідношення між власними коштами та зобов'язаннями банку, виявити чинники, які впливають на ризики, пов'язані з депозитами, та визначити фактори, які впливають на структуру депозитних ресурсів банку і які можуть підвищити рівень депозитного ризику. На основі проведеного аналізу розробляються альтернативні сценарії для управління депозитною діяльністю банку, при цьому обов'язково враховується відповідність строків залучення депозитних ресурсів і термінів надання кредитів банком [14].

Третій етап основний етап в запропонованій моделі, оскільки серед різних альтернативних варіантів депозитної політики необхідно вибрати оптимальний варіант. Основне завдання оптимізації депозитного портфеля банку полягає в тому, щоб розрахувати, яка частка портфеля має бути відведена на окрему його складову так, щоб обсяг очікуваних витрат та рівень ризику оптимально відповідали цілям системи збалансованого управління активами і пасивами. Оскільки оптимальний варіант визначається в умовах максимізації або мінімізації тих чи інших показників депозитної діяльності банку, то портфельне завдання полягає в мінімізації ризику портфеля при заданому рівні витрат або мінімізації витрат при встановленому рівні депозитного ризику.

Для досягнення цілей оптимізації депозитного портфеля банку, менеджери банку повинні визначати та систематично вирішувати наступні завдання:

- диверсифікація портфелів. Банк має розглядати можливість розподілу своїх залучених депозитних ресурсів з урахуванням цільових фінансових параметрів, внутрішніх лімітів та економічних нормативів;
- аналіз структури і динаміки портфелів. Важливим завданням є постійний аналіз та вивчення структури та змін в портфелях залучених і запозичених коштів банку;
- забезпечення депозитів і джерела депозитів. Банк повинен визначити способи, які гарантують достатність депозитів для задоволення потреб в кредитах та інших фінансових послугах. Також важливим є визначення джерел отримання депозитів з найменшими витратами.

- кількісне визначення ліквідних активів. Банк повинен кількісно визначити свою потребу в ліквідних активах на поточний період та в майбутньому;
- визначення рівня та меж допустимого ризику. Менеджери банку повинні визначити рівень ризику, який банк готовий прийняти відносно портфелів залучених і запозичених коштів;
- моделювання ресурсного забезпечення. Банк повинен моделювати шляхи та джерела ресурсного забезпечення для своєї діяльності;
- моделювання руху зобов'язань. Важливим завданням є моделювання руху зобов'язань банку, щоб керувати їхнім рівнем та оптимізувати їх;
- оцінювання витрат та цін. Банк повинен оцінювати зміни в своїх витратах та розраховувати ціни на свої банківські послуги.

Запропоновані завдання допомагають банку досягати своїх цілей щодо ефективного управління депозитним портфелем та оптимізації депозитної діяльності банку. Після вибору конкретного варіанта депозитної політики банківської установи, переходять до визначення оптимізаційних методів депозитного планування. Дані методи можуть вплинути на формування депозитної бази, структуру депозитних ресурсів за вкладниками, валютою, строками тощо. Застосовуючи розрахункові методи для планування оптимального депозитного портфеля у вибраному варіанті депозитної діяльності банку, виконуються розрахунки необхідної депозитної бази та складається відповідний графік виконання запланованих заходів.

Після цього здійснюється оцінка та аналіз депозитних ризиків банківської установи в разі реалізації обраного варіанта депозитної діяльності.

Апробація розробленої концепції депозитної політики банку, означає впровадження і виконання стратегії або концепції, яка була розроблена з метою управління коштами, залученими від клієнтів банку. Цей процес включає в себе наступні етапи і дії:

— організація інфраструктури. Для реалізації концепції депозитної політики банку, може бути необхідно підготувати внутрішні та зовнішні ресурси. Це включає в себе організацію внутрішніх команд, процедур та систем, які дозволять виконувати плани депозитної діяльності банку;

– залучення депозитів. Банк здійснює різні заходи для залучення депозитів від фізичних та юридичних осіб, відповідно до розробленої концепції. Це може включати в себе просування депозитних продуктів, рекламні кампанії, створення спеціальних пропозицій, акцій тощо;

– укладення договорів. При залученні депозитів банк укладає договори з клієнтами, які встановлюють умови та обов'язки сторін щодо зберігання та використання коштів. Згідно договору банківського вкладу комерційний банк, який прийняв кошти від клієнта, повинен виплатити йому суму вкладу та нараховані відсотки на умовах та в порядку, що передбачені депозитним договором.

Четвертий етап передбачає постійний моніторинг та аналіз реалізації депозитного менеджменту у банківській установі. Під час реалізації концепції банк постійно моніторить та аналізує депозитний портфель, включаючи структуру, ризики та витрати. Контроль щодо процесу проведення депозитної діяльності в рамках запропонованої моделі депозитного менеджменту розглядається як послідовність дій, що спрямовані на пошук рішення, яке забезпечить відповідність отриманих результатів встановленим планам або завданням депозитної політики. З врахуванням цього контрольна функція управління депозитним портфелем банку реалізується в напрямку коригування процесів в межах інших інструментів депозитного менеджменту у відповідності до запланованих показників діяльності банківської установи або утримання в допустимих межах відхилень контрольованих параметрів від граничних.

За результатами аналізу, банк може вносити зміни у свою депозитну політику, коригувати стратегію і оптимізувати роботу з депозитами.

Отже, запропонована нами функціональна модель забезпечує виконання основної мети депозитної політики через взаємодію всіх інструментів депозитного менеджменту банківської установи. Вона охоплює всі заходи управління депозитними ресурсами банківської установи, починаючи від формування мети, завдань і закінчуючи моніторингом за реалізацією обраного варіанта депозитної політики банківської установи та допомагає банку досягнути своїх цілей, забезпечити ліквідність і безпеку депозитів, збільшити прибутковість та залучити нових клієнтів.

Висновки

Депозитний портфель є важливою складовою ресурсної бази банківської установи, а пошук напрямів збільшення його обсягу, нових джерел залучень, оптимізації структури та диверсифікації ризиків, утримання депозитів у довгостроковій перспективі набувають стратегічного значення. Від складу, обсягу, ціни та структури депозитних ресурсів, а також системи управління ними, залежать можливості банківської установи підтримувати свою ліквідність за найменшого рівня витрат для досягнення основної мети своєї діяльності – отримання прибутку.

З наведеного вище можна зробити наступні висновки, що депозитний портфель банку це сукупність залучених банківською установою коштів, сформовану з метою забезпечення ефективної кредитної діяльності та одержання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банківської установи. Тобто, в цьому визначені депозитного портфеля відтворені два ключових пов'язаних між собою аспекти діяльності банківської установи – дохідність та ліквідність. Дані параметри найбільш доцільно аналізувати та управляти ними не так з точки зору окремого депозиту, як з позицій всієї сукупності залучених банком на договірній основі коштів в рамках депозитного портфеля конкретної банківської установи.

Аналіз наукової літератури показав, що питання класифікації депозитного портфеля за різноманітними ознаками практично відсутні. Тому в роботі була удосконалена систематизація депозитного портфеля за різним класифікаційними ознаками яка допоможе банківській установі краще розуміти, управляти та оптимізувати свої ресурси, а також зменшувати ризики та підвищувати ефективність управління активами та пасивами.

Для забезпечення стабільної та надійної діяльності банків важливу роль відіграє формування ефективної банківської політики, основним елементом якої є депозитна політика.

Сучасний стан розвиток економіки України спричиняє необхідність

динамічного розвитку вітчизняного фінансового ринку, і безпосередньо депозитного ринку як фінансової площини акумульованих залучених ресурсів. Вирішальне значення у розбудові ефективної економіки країни та розвитку банківського кредитування належить саме депозитним ресурсам залученим банківськими установами. 2020-2022 роки були не найкращими для розвитку економіки України, але досить сприятливими для формування ресурсної бази банківських установ.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що основними трендами на депозитному ринку у 2020-2023 роках є зростання частки депозитів на вимогу та збільшення частки депозитів в національній валюті, оскільки по даних видах депозитів традиційно вищі процентні ставки. Це можна пояснити відновленням довіри до банківської системи і поступовим зростанням прибутковості депозитних продуктів, як в національній так і в іноземній валюті. Однак, негативний вплив зовнішніх факторів зумовив звуження за останні два роки широкого спектру депозитних програм, зростання частки депозитів на вимогу, що може негативно вплинути на формування ресурсної бази банківських установ у майбутньому. Тому дана ситуація потребує подальшої розробки та вдосконалення депозитної політики вітчизняних банків для формування оптимального обсягу депозитного портфеля для можливості здійснення кредитно-інвестиційної діяльності, а значить розвитку економіки України.

АТ «Акцент-Банк» є спеціалізованим банком («ощадний банк») з стратегічним напрямом діяльності на роздрібний сегмент, активно пропонуючи послуги для малого і середнього бізнесу та корпоративного сектору. Не дивлячись на складну ситуацію на вітчизняному фінансовому ринку АТ «Акцент-Банк», завдяки обраній стратегії розвитку, є провідною банківською установою серед основних конкурентів та продовжує якісно надавати банківські послуги з врахуванням цифрових технологій.

АТ «Акцент-Банк» протягом 2020-2022 років, володіє достатнім обсягом власних та залучених коштів, за рахунок яких він здійснює активні операції, тобто здійснює ефективне розміщення й використання фінансових ресурсів для одержання позитивного фінансового результату при раціональному розподілі

ризиків за окремими видами операцій та підтриманні ліквідності банку. Таким чином, склад та структура активів та пасивів АТ «Акцент-Банк» відповідає основним принципам, нормативам та напрямкам розвитку банківської установи.

Протягом 2020-2022 років не дивлячись на нестійкий фінансовий стан на фінансовому ринку та проблеми які викликані війною, АТ «Акцент-Банк» працював з позитивним фінансовим результатом.

Проаналізувавши фінансово-господарський стан АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки, можна зробити висновок, що його фінансовий стан є доволі стабільним, не дивлячись на невизначеність та нестабільність фінансового ринку під впливом негативних наслідків війни.

Для підвищення загальної ефективності фінансової діяльності АТ «Акцент-Банк» необхідно провести наступні заходи: збільшити обсяги операцій з клієнтами, пов'язаними з одержанням комісійних доходів, оскільки саме вони є найбільш ефективними; збільшити залучення строкових депозитів; знизити розмір адміністративних витрат; збільшити кредитний портфель як фізичних, так і юридичних осіб; покращити інноваційно-технологічний розвиток банківської установи, спрямований на автоматизацію процесів обслуговування клієнтів.

У сучасних умовах розвитку фінансового ринку, АТ «Акцент-Банк» надає велике значення формуванню достатнього обсягу залучених ресурсів. Це становить основу для успішної комерційної діяльності та досягнення позитивного фінансового результату та покращення своєї конкурентоспроможності. Головним джерелом запозиченого капіталу АТ «Акцент-Банк» є кошти як фізичних, так і юридичних осіб. Тому, особливо в умовах воєнного стану впровадження ефективної депозитної політики банку, дасть можливість досягнути оптимального поєднання взаємних інтересів як банківської установи, так і його клієнтів.

Необхідно зазначити, що управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк» має важливе значення в системі фінансового менеджменту даної банківської установи, оскільки обсяг депозитних ресурсів є основним джерелом для здійснення активних операцій банку та показує наскільки населення довіряє банку.

Особливостями управління депозитним портфелем АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках були:

– основна частина фінансових ресурсів банку є залученою й утворюється за допомогою коштів юридичних та фізичних осіб. Тобто, депозитні кошти клієнтів займають найбільшу частку в залучених фінансових ресурсах АТ «Акцент-Банк», а саме: у 2020 році – 86,62%, у 2021 році – 84,71%, у 2022 році – 86,4%;

– депозитний портфель банку постійно зростає як в цілому так і в розрізі клієнтів банку;

– кошти юридичних осіб з кожним роком, також зростали: у 2021 році порівняно з 2020 роком на 89,62%, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 15,54%, це говорить про те, що банк у 2022 році приділив досить велике значення щодо роботи з суб'єктами господарювання;

– депозитний портфель фізичних осіб, так само зростає: у 2020 році порівняно з попереднім роком він зріс на 44,62%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком на 29,20%, це свідчить про ефективну депозитну політику яку проводила дана банківська установа;

– структура депозитного портфеля банку була стабільною, тобто частка депозитів фізичних осіб в депозитному портфелі банку набагато більша ніж частка депозитів суб'єктів господарювання, а саме у 2020 році вона складала 83,6%, у 2021 році – 79,55%, у 2022 році – 81,3%. Це говорить про те, що банк приділяє велике значення роботі з фізичними особами;

– в депозитному портфелі банку найбільшу частку займають саме строкові депозити, обсяг яких з кожним роком зростає, однак це відбувається майже переважно за рахунок строкових депозитів фізичних осіб. Оскільки у 2021 і 2022 роках в депозитному портфелі юридичних осіб переважали саме депозити на вимогу, а це дуже важливо для підприємств в нестійкій ситуації розвитку вітчизняної економіки, оскільки вони є більш ліквідними порівняно зі строковими депозитами;

– переважали саме депозитам в національній валюті. Їх частка в

загальній сумі депозитного портфеля банку дорівнювала у 2020 році – 83,48%, у 2021 році – 82,92%, у 2022 році – 70,20%. Це насамперед пояснюється тим, що відсотки по депозитах в національній валюті є набагато вищими ніж в іноземній валюті.

Отже, можна зробити висновок, що АТ «Акцент-Банк» проводить досить ефективну депозитну політику, а це говорить про те, що банк здатен залучати достатню кількість фінансових ресурсів як фізичних, так і юридичних осіб, для того щоб далі їх розміщувати у ліквідні активи та отримувати запланований позитивний фінансовий результат. Таким чином, АТ «Акцент-Банк» надає особливу увагу формуванню ефективної депозитної політики, яка забезпечує оптимальну взаємодію інтересів як самого банку, так і його клієнтів.

На основі аналізу наукових розробок у сфері організації системи управління депозитною політикою банківської установи та беручи до уваги особливості депозитного менеджменту АТ «Акцент-Банк», в даній кваліфікаційній роботі розроблений новий підхід до комплексного управління депозитною діяльністю. Цей підхід базується на створенні функціональної моделі, яка забезпечує взаємодію всіх інструментів управління депозитними ресурсами банку.

Запропонована функціональна модель управління депозитною політикою АТ «Акцент-Банк», передбачає інтеграцію всіх ключових елементів управління депозитною політикою, включаючи аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, стратегічне планування, вибір стратегічних альтернатив, розробку та впровадження політики, моніторинг та оцінку ефективності. Застосування даної моделі дає можливість вибору такого варіанту управління депозитними ресурсами банку, який забезпечить оптимальне співвідношення депозитної бази банку з показниками ефективності його діяльності, допомагає забезпечити координовану діяльність всіх підрозділів та інструментів, що впливають на депозитну діяльність банку та забезпечує ефективне використання депозитних ресурсів та досягнення стратегічних цілей.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України від 28.10.2022, підстава - 2643-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text>
2. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій: Постанова Правління Національного Банку України від 03.12.2003 № 516. Дата оновлення 14.10.2020. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z125603#Text> (дата звернення 11.12.2020).
3. Аберніхіна І. Г. Сучасні напрями запобігання відтоку депозитів на основі симбіозу банку та страхової компанії / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська // Економічний вісник. – 2017. – №2. – С. 85-94.
4. Андренко О. А Проблеми розвитку депозитних операцій банківських установ / О.А. Андренко, Л.В. Вороніна // Вісник НТУ «ХП». – 2018. – № 47(1323). – С. 37-41.
5. Бабіцький А. Депозитна політика комерційного банку: грамотна робота с грошима [Електроний ресурс] / А. Бабіцький. – Режим доступу: <http://www.luxurynet.ru/financetheory/8851.html>.
6. Бартош О. М. Депозити фізичних осіб: проблеми сьогодення / О.М. Бартош [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2017. – №5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5599>.
7. Бережнева-Єрмоленко О. Основні тенденції змін у структурі депозитного портфеля комерційних банків України / О. Бережнева-Єрмоленко // Економічний аналіз. – №12. Ч. 2. – 2013. – С. 17-21.
8. Білова О. С. Аналіз та оцінка ризиків у процесі залучення коштів вітчизняними банками / О. С. Білова, С. М. Тат'яніна // Економіка і суспільство. – 2018. – №19. – С. 943-947.

9. Бучковська Я. Г. Депозитний портфель комерційного банку: аналіз та шляхи оптимізації / Я. Г. Бучковська, Т. А. Самарічева, Д. С. Гуменюк // Приазовський економічний вісник. – 2021. – №1 (24). – С. 177-182.
10. Вядрова І. М. Вплив структури депозитного портфеля банку на формування інвестиційного ресурсу / І. М. Вядрова, І. В. Герцл // Modern Economics. – 2017. – №6 – С. 31-42.
11. Гарбар Ж. В. Особливості формування депозитного портфелю банківських установ. URL: <http://intkonf.org/kengarbar-zhv-malyasova-iv-osoblivosti-formuvannya-depozitnogo-portfelyubankivskih-ustanov>
12. Домбровська Л. В. Сучасні тенденції в управлінні ресурсами комерційних банків України / Л.В. Домбровська, В.К. Потриваєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №21. – С. 39-44.
13. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2018. – № 5. – С. 15–17.
14. Добровольська О. В. Особливості процентної політики комерційних банків в Україні у процесі здійснення депозитних операцій / О. В. Добровольська, І. С. Землякова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»– 2019. – Вип. 27(1). – С. 49–52.
15. Заславська О. І. Оцінка ефективності депозитної політики АТ КБ «ПРИВАТБАНК» / О. І. Заславська // Приазовський економічний вісник. – 2020. – 1 (18). – С. 239-243.
16. Згруповані балансові залишки банків України за 2020-2023 роки. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#3>
17. Єпіфанов А. О Операції комерційних банків: навч. посіб. / А. О Єпіфанов, Н. Г Маслак, І. В Сало. – Суми: ВТД «Університетська книга. – 2007. –358 с.
18. Еш, С. М. Ринок фінансових послуг : підручник / С. М. Еш. – К. : ЦУЛ, 2015. – 420 с.

19. Кащена Н. Б., Ставерська Т. О. Концептуалізація фінансової діагностики в системі управління безпекою підприємства / Н. Б. Кащена, Т.О. Ставерська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2018. – Вип. 2 (28). – С. 52-64.
20. Качур Ю. О. Методи залучення банками депозитних ресурсів / Ю. О. Качур, С. М. Тетьяніна // Гроші, фінанси і кредит. – 2019. – №35. – С.419-426.
21. Коваленко В. В. Депозитна політика та її вплив на забезпечення конкурентних переваг банків / В. В. Коваленко, Н. В. Радова // Бізнес-новітатор. 2018. – №6(49). – С. 182-188.
22. Коваленко М. О. Депозитна політика банків України та її вплив на ефективність залучення депозитних ресурсів / М. О. Коваленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №2. – С. 39-44.
23. Кожель Н. О. Оцінка факторів впливу на процес формування та реалізації депозитної політики банку [Електронний ресурс] – НБУ ім. Вернадського – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/RE/2009_4/Re200774_15.pdf
24. Колодяжна Т. В. Економічна сутність та класифікація депозитних операцій комерційних банків / Т. В. Колодяжна, Т. О. Бакуменко // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2018. – №18. – С. 802-805.
25. Колеснік Я. В. Сучасний та перспективи розвитку пасивних операцій банківського сектору економіки України / Я. В. Колеснік, І. С. Землякова // Гроші, фінанси і кредит. – 2018. – №34. – С. 150-153.
26. Кумейко О.М. Депозитна діяльність банків в аспекті формування їхньої ресурсної бази / О.М. Кумейко, В.М. Дереза // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С. 624-630.
27. Кумейко О.М. Оцінка депозитної політики ПАТ «Банк Кредит Дніпро» та напрями її удосконалення / О.М. Кумейко, В.М. Дереза // Економіка і суспільство. – 2018. – №19. – С. 1079-1084.
28. Ларіонова К. Л. Аналіз та тенденції розвитку депозитного ринку

України / К.Л. Ларіонова, Т.В. Донченко // Вісник ХНУ. – 2019. – №2. – С. 159-167.

29. Ларіонова К. Л. Депозитні операції як основа успішної банківської діяльності: теоретичний аспект, реалії та перспективи розвитку в Україні / К.Л. Ларіонова, Т.А. Гордєєва // MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS. – № 2. – 2023. – С. 8-15.

30. Макаренко Ю. П. Оцінка управління депозитним портфелем комерційного банку на прикладі АТ «ОТП БАНК» / Ю. П. Макаренко, В. В. Хацько // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – №1. – С. 40-45.

31. Макаренко Ю.П. Проблеми формування депозитного портфеля банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення / Ю. П. Макаренко, Т. О. Сагач // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 1. – С. 15-18.

32. Матвєєв В.В. Дослідження депозитного портфелю як інструменту ресурсної політики банку [Електронний ресурс] / В.В. Матвєєв, О.М. Гайдаржийська, В.В. Василенко // Молодий вчений. – 2018. – Режим доступу: <http://www.molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/146.pdf>.

33. Мельничук Н.Ю. Депозитна діяльність банківських установ у контексті формування їхньої ресурсної бази [Електронний ресурс] / Н.Ю. Мельничук, С.С. Ковальчук – 2020. – Режим доступу: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2020/1_67_2020/28.pdf.

34. Мулик Т.О. Аналіз депозитних операцій банків: сутність, проблеми та вдосконалення / Т.О. Мулик // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». – 2021. – №28. – С.75-84.

35. Неізнана О. В. Операції комерційних банків по залученню коштів: сучасні технології та світові тенденції розвитку / О. В. Неізнана // Фондовий ринок. – 2011. – № 31. – С. 2-6.

36. Пасиви банків України (2008-2023). Мінфін. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/>

37. Петлик Л. О. Аналіз депозитної політики комерційних банків

України в умовах економічної нестабільності / Л.О. Петлик, В.Ю. Барабаш // Молодий вчений – 2021 – № 11 (99). – С. 399-403.

38. Продан М. В. Депозитні ресурси як основа успішної діяльності банків: теоретичний аспект, реалії і трансформації в Україні / М. В. Продан // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. – №23 (Ч. 2). – С. 75-82.

39. Руда О. Л. Депозитна політика банку та механізм її реалізації / О. Л. Руда, К.Г. Маркуш // Економіка та держава. – 2018. – № 11. – С. 82-84.

40. Руцишин Н.М. Сучасний стан та напрями розвитку депозитної діяльності банків України [Електронний ресурс] / Н.М. Руцишин, І.І. Милян. – 2019. – Режим доступу: http://visnyk.onu.od.ua/journal/2019_24_2/22.pdf.

41. Руцишин Н.М. Суть, значення депозитної політики банку та особливості її формування в сучасних умовах/ Н.М. Руцишин // Збірник II Всеукраїнської конференції Львівської комерційної Академії. — 2014. - С. 59-62.

42. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. НБУ. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

43. Хромушина Л.А. Депозитна політика комерційних банків та її реалізація на регіональному рівні / Л.А. Хромушина // Економіка і суспільство. – 2018. – №15. – С. 775-779.

44. Фінансова звітність АТ «Акцент-Банк» за 31 грудня 2022 [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://att.a-bank.com.ua/АН/0000001559908441.1.0.pdf?md5=3my-VcT54vuwGNNNLrwSgA&expires=1698259974>

45. Шелюк А. А. Розробка методичного забезпечення оцінки ефективності депозитної діяльності банку на основі синтетичного показника / І. І. Д'яконова, А. А. Шелюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – 2015. – С. 53-59.

46. Яворська К.С. Аналіз депозитної політики комерційних банків в умовах макроекономічної нестабільності / К.С. Яворська, О.В. Андрєєва // Міжнародний науковий електронний журнал ЛОГОΣ.– 2020. – №16. – С. 1-12.

47. Яким банкам українці найчастіше довіряли свої гроші у 2022 році. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://finance.ua/ua/saving/jakim-bankam-ukrainci-dovirialy-groszi>